

METODOLOŠKI OKVIR ZA RAZVOJ KRATKOROČNIH POSLOVNIH STATISTIKA U BiH

usklađen sa evropskim standardima i
metodologijama i važećim BiH i
entitetskim propisima

Bosna i Hercegovina

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2012.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 91 19 11; **Telefaks:** +387 33 22 06 22
Elektronska pošta: bhas@bhas.ba; **Internet stranica:** www.bhas.ba

Odgovara: Zdenko Milinović, direktor

Podatke pripremila: Nataša Lučić

Lektura: Amra Kapetanović

Dizajn i prijelom: Lejla Rakić Bekić

Molimo korisnike Publikacije da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor

PREDGOVOR

U današnje vrijeme statistika dobiva sve veći značaj, te više obaveza u distribuciji zvaničnih podataka korisnicima. Korisnici statističkih podataka očekuju da informacije budu brze, koncizne, jednostavno predstavljene i kvantitativno i kvalitativno određene. U tom okviru razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH ima posebnu ulogu jer njihov značaj za ekonomske analize postaje svakim danom sve veći. One treba da odgovore na brojna pitanja, kao što su: u kojoj fazi ekonomskog ciklusa se nalazi država, entiteti i lokalne zajednice; kakav razvoj se očekuje u bliskoj budućnosti; da li se započeti procesi nastavljaju (bolje ili lošije od planiranog) ili je došlo do preokreta u odnosu na očekivanja.

Sveobuhvatne, ažurirane, pouzdane i uporedive informacije o ekonomskim djelatnostima, potrebne su svima koji su uključeni u donošenje odluka i osmišljavanje politika na svim nivoima u državi. Instrumenti koji su potrebni za donošenje odluka, na različitim nivoima, moraju se bazirati na pouzdanim, konzistentnim i uporedivim statističkim podacima.

Publikacija „Metodološki okvir za razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH - usklađen sa EU standardima i metodologijama i važećim BiH i entitetskim propisima“ ima za cilj da obezbijedi zajedničku osnovu za razvoj i proizvodnju različitih kratkoročnih poslovnih statistika o ekonomskim kretanjima. Metodološki okvir postavlja norme, standarde i definicije za proizvodnju uporedivih kratkoročnih statistika u BiH. Bazirano na ovom okviru, detalji o metodama prikupljanja podataka i načinu kompilacije za svaki pojedini kratkoročni indikator biće opisani u posebnim metodologijama.

Korisnici kratkoročnih poslovnih statistika, imaju različite potrebe i motive u korištenju podataka. Analize koje je moguće obavljati na bazi kratkoročnih statistika generalno se svrstavaju u dva tipa:

- Poređenje između različitih vremenskih perioda, jednog ili više dijelova poslovne populacije
- Poređenje unutar jednog referentnog perioda, dvije ili više različitih podpopulacija.

Kratkoročne statistike najčešće se prezentuju u formi indeksa (u odnosu na bazni period) ili stopa rasta, pa u osnovi predstavljaju poređenje prvog tipa. Takvi indeksi, ili stope rasta, mogu se zatim porediti na način koji je opisan kao drugi tip, poređenje unutar podpopulacije. Djelatnost, teritorija i veličina poslovnih subjekata su ključne karakteristike koje statistika koristi za odabir podpopulacije unutar poslovne populacije. Analize i poređenja indeksa za različite djelatnosti, zemlje, regije (ili administrativne dijelove unutar zemlje) moraju se bazirati na pouzdanoj statistici koja je uporediva na svim nivoima. Kako BiH ima ekonomiju koju karakteriše veliko učešće malih i srednjih preduzeća, neophodno je voditi računa i o praćenju djelatnosti poslovnih subjekata u odnosu na njihovu veličinu.

Također, sami indikatori moraju omogućiti različite uvide u situaciju u referentnom periodu što zahtjeva praćenje različitih dimenzija poslovanja: obim proizvodnje, kretanje u cijenama outputa, vrijednost prometa, zaposlenost, ostvarene sate rada, plaće i naknade dr. Na taj način se obezbjeđuje jedinstvena osnova za analizu kratkoročne evolucije ponude i potražnje, faktora proizvodnje i cijena. Kratkoročni indikatori trebaju omogućiti i uvid u kretanja u različitim društveno-ekonomskim okvirima, kao što su npr. strukturne promjene koje daju rezultat porastom značaja uslužnih djelatnosti.

Namjena ove publikacije je da doprinese daljem jačanju statističkog sistema BiH, na način da u proizvodnju kratkoročnih statistika inkorporira sve važne statističke standarde i instrumente Evropske unije, kao što su: EU „Short Term Business Statistics“ regulative (EU STS Regulations), Klasifikacija ekonomskih djelatnosti (EU NACE Rev.2), Klasifikacija proizvoda po djelatnostima (EU CPA 2008), EU definicije statističkih jedinica, obaveznu upotrebu Statističkog poslovnog registara, obavezno korištenje fiksne bazne godine za kompilaciju indeksa, te propisane EU standarde kvaliteta podataka, dostave povjerljivih podataka, kao i definisane metode prilagođavanja serija kratkoročnih podataka za sezonska odstupanja i odstupanja vezana za broj radnih dana (SA i WDA) .

Vidljiv rezultat razvoja kratkoročnih poslovnih statistika u BiH i entitetima, prema ovom Metodološkom okviru, biće kada Agencija za statistiku BiH, u saradnji sa entitetskim zavodima za statistiku, počne proizvoditi i Eurostat-u dostavljati sve zahtjevane kratkoročne indikatore potpuno uporedive sa podacima drugih zemalja.

Elektronska forma publikacije „Metodološki okvir za razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH“ objavljena je u julu 2012. godine na web stranici Agencije www.bhas.ba. Do kraja novembra 2012. godine, publikacija će biće raspoloživa i u štampanoj formi, na sva tri jezika koji su u službenoj upotrebi u BiH.

Direktor

Zdenko Milinović

SADRŽAJ

1. Institucije nadležne za kratkoročne poslovne statistike.....	7
1.1. Naziv i sjedište nadležnih institucija	7
1.2. Odgovornost za razvoj i proizvodnju kratkoročnih podataka i metapodataka	7
2. Pravna osnova za kratkoročne poslovne statistike	7
2.1. Statistički zakoni	7
2.2. Pravo za prikupljanje podataka	7
2.3. Obaveza preduzeća da odgovore na statističke upitnike	8
2.4. Obaveza zaštite povjerljivih podataka.....	9
2.5. Pravo pristupa administrativnim podacima	11
2.6. Programiranje i planiranje poslova.....	12
3. Klasifikacije koje se koriste u BiH i entitetima	15
3.1. Klasifikacija ekonomskih djelatnosti.....	15
3.2. Regionalna klasifikacija.....	18
3.3. Druge klasifikacije.....	19
4. Statističke jedinice.....	20
5. Statistički poslovni registar (SPR)	20
5.1. Opće informacije o SPR	20
5.2. Obuhvat populacije u SPR	23
5.3. Sadržaj zapisa u SPR.....	23
5.4. Ažuriranje SPR.....	26
5.5. Diseminacija podataka SPR.....	27
5.6. Planirane promjena na SBR (obuhvat, sadržaj, ažuriranje, diseminacija i dr.).....	28
6. Predstavljanje kratkoročnih poslovnih statistika i indikatora	28
6.1. Opis podataka.....	28
6.2. Klasifikacijski sistem koji se koristi	29
6.3. Obuhvat kratkoročnih statistika po područjima djelatnosti	30
6.4. Statistički koncept i definicije	30
6.5. Statističke jedinice posmatranja u kratkoročnim statistikama	32
6.6. Statistička populacija u kratkoročnim statistikama po ekonomskim područjima.....	32
6.7 Referentno područje za kratkoročne poslovne statistike	33
6.8 Vremenski obuhvat	33
6.9 Bazni period.....	33
7. Jedinice mjere za iskazivanje podataka.....	33
8. Referentni period za pokazatelje po ekonomskim djelatnostima	34
9. Mandat Eurostat-a u području kratkoročnih poslovnih statistika.....	34
9.1. Pravni akti i drugi sporazumi	34
9.2. Razmjena podataka	35
10. Povjerljivost podataka standardi koji se koriste za proizvodnju evropske statistike	36
10.1. Povjerljivost – politika	36
10.2. Povjerljivost - tretman podataka.....	36
11. Politika izvještavanja.....	36
11.1. Kalendar publikovanja	36
11.2. Pristup kalendaru publikovanja.....	36
11.3. Pristup podacima od strane korisnika	37
12. Učestalost diseminacije	37
13. Oblik diseminacije	37
13.1. Saopštenja	37
13.2. Druge publikacije.....	37
13.3. On-line baze podataka.....	37
13.4. Pristup mikro – podacima	37

13.5. Posebni korisnici podataka.....	38
14. Dostupnost dokumentacije	38
14.1. Dokumentacija o metodologijama	38
14.2. Kvalitet dokumentacije.....	38
15. Upravljanje kvalitetom	38
15.1. Osiguranje kvaliteta	38
15.2. Ocjenjivanje kvaliteta	38
16. Relevantnost podataka.....	38
16.1. Potrebe korisnika.....	38
16.2. Zadovoljstvo korisnika	39
16.3. Potpunost podataka	39
17. Preciznost i pouzdanost podataka	39
17.1. Ukupna preciznost.....	39
17.2. Greške uzorkovanja	39
17.3. Neuzoračke greške	39
18. Blagovremenost i tačnost.....	39
18.1. Blagovremenost	39
18.2. Tačnost	40
19. Uporedivost podataka	40
19.1. Uporedivost – geografska.....	40
19.2. Uporedivost – tokom vremenskog perioda.....	40
20. Usklađenost statističkih podataka (koherentnost)	40
20.1. Usklađenost - među domenima	40
20.2. Usklađenost – unutrašnja.....	41
21. Troškovi i opterećenje	41
22. Revizija podataka.....	41
22.1. Politika revizije podataka	41
22.2. Praksa revizije podataka	41
23. Statistička obrada podataka	41
23.1. Izvori podataka	41
23.2. Zahtjevana učestalost prikupljanja podataka od Eurostata po statistikama	42
23.3. Prikupljanje podataka.....	43
23.4. Provjera valjanosti podataka	43
23.5. Obrada podataka.....	43
23.6. Podešavanje podataka, sezonsko podešavanje i podešavanje za radne dane (SA i WDA)	45

Metodološki okvir za razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH

usklađen sa evropskim standardima i metodologijama i važećim BiH i entitetskim propisima

1. Institucije nadležne za kratkoročne poslovne statistike

1.1. Naziv i sjedište nadležnih institucija

- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine – Sarajevo
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske – Banja Luka
- Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine – Sarajevo

1.2. Odgovornost za razvoj i proizvodnju kratkoročnih podataka i metapodataka

- Sektor poslovnih statistika u Agenciji za statistiku BiH
 - Ekspozitura Agencije u Brčko distriktu BiH
- Sektor ekonomskih statistika u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske
- Sektor poslovnih statistika u Federalnom zavodu za statistiku Federacije BiH

2. Pravna osnova za kratkoročne poslovne statistike

2.1. Statistički zakoni

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine:**

Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 26/04), Zakon o izmjeni i dopuni zakona o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 42/04) - u daljem tekstu „Zakon o statistici BiH“ i Sporazum o primjeni jedinstvenih metodologija i jedinstvenih standarda pri izradi statističkih podataka Bosne i Hercegovine (potpisan 10.11.2005. godine, na osnovu Odluke Visokog predstavnika i Zakona o statistici BiH) – u daljem tekstu „Sporazum o primjeni jedinstvenih metodologija i standarda“.

- **Federalni zavod za statistiku FBiH:**

Zakon o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 63/03) i Zakon o izmjeni i dopuni zakona o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 9/09) – u daljem tekstu „Zakon o statistici u FBiH“.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske:**

Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 85/03) – u daljem tekstu „Zakon o statistici RS“.

2.2. Pravo za prikupljanje podataka

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine:**

Članom 8, stav 2, alineja e) Zakona o statistici BiH definisano je da:

Agencija prikuplja, obrađuje i distribuira statističke podatke Bosne i Hercegovine u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima, a na osnovu podataka koje dostave entitetski zavodi,

odnosno podataka koje neposredno prikupi Agencija. U te svrhe, Agencija može (i) prikupljati statističke podatke od bilo koje statističke jedinice u entitetima ako to smatra neophodnim za obavljanje svojih funkcija utvrđenih ovim zakonom; i (ii) prikupljati podatke za svoje funkcije utvrđene ovim Zakonom od institucija Bosne i Hercegovine, pravnih osoba na državnom nivou, međunarodnih organizacija koje djeluju na teritoriju Bosne i Hercegovine i firmi u vlasništvu ili pod kontrolom stranih osoba.

Članom 8, stav 2, alineja f) Zakona o statistici BiH definisano je da:

Agencija kada je to neophodno za kompilaciju statističkih podataka na nivou Bosne i Hercegovine, zahtijeva od entitetskih zavoda da obezbijede podatke na nivou pojedinačnih statističkih jedinica, koji mogu uključivati povjerljive podatke u skladu sa ovim zakonom i povjerljive podatke u skladu sa entitetskim zakonima.

Članom 3. Sporazuma o primjeni jedinstvenih metodologija i standarda je definisano:

U realizaciji svojih aktivnosti statističke institucije BiH su dužne koristiti statističke standarde, metodologije, klasifikacije i nomenklature propisane od strane Agencije u skladu sa standardima Evropske Unije i međunarodnim standardima. U izradi statističkih standarda, metodologija, klasifikacija i nomenklatura, aktivno učestvuju Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Republički zavod za statistiku Republike Srpske i Federalni zavod za statistiku. Propisivanjem statističkih standarda od strane Agencije za statistiku BiH, prestaju da važe odgovarajući statistički standardi korišteni na bilo kom nivou teritorijalne organizacije Bosne i Hercegovine.

- **Federalni zavod za statistiku FBIH:**

Članom 9, stav 4. Zakona o statistici u FBIH je definisano:

U obavljanju poslova koji se odnose na organizovanje i provođenje statističkih istraživanja Federalni zavod obavlja prikupljanje, kontrolu, obradu, analizu i tumačenje statističkih podataka, te objavljuje rezultate statističkih istraživanja.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske:**

Članom 2, stav 1. Zakona o statistici RS definisano je:

Proizvodnja statistike, uključuje sve aktivnosti potrebne za pripremu, prikupljanje, pohranjivanje, obradu, kompilaciju, analizu i distribuciju statističkih podataka.

2.3. Obaveza preduzeća da odgovore na statističke upitnike

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine:**

Članom 8, stav 2. alineja e) Zakona o statistici BiH definisano je da:

Agencija prikuplja, obrađuje i distribuira statističke podatke Bosne i Hercegovine u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima, a na osnovu podataka koje dostave entitetski zavodi, odnosno podataka koje neposredno prikupi Agencija. U te svrhe, Agencija može (i) prikupljati statističke podatke od bilo koje statističke jedinice u entitetima ako to smatra neophodnim za obavljanje svojih funkcija utvrđenih ovim zakonom; i (ii) prikupljati podatke za svoje funkcije utvrđene ovim zakonom od institucija Bosne i Hercegovine, pravnih osoba na državnom nivou, međunarodnih organizacija koje djeluju na teritoriju Bosne i Hercegovine i firmi u vlasništvu ili pod kontrolom stranih osoba.

Članom 31. Zakona o statistici BiH definisano je:

Statistička jedinica (izuzev entitetskih zavoda) koja na pismeni zahtjev Agencije svjesno daje pogrešne ili netačne podatke koji su neophodni za ispunjavanje Programa, smatra se krivom za djela kažnjiva novčanom kaznom čiji iznos ne prelazi 5.000 KM ili zatvorskom kaznom u maksimalnom trajanju od dvije godine, odnosno kombinovanom novčanom i zatvorskom kaznom.

Sud Bosne i Hercegovine nadležan je za odlučivanje o djelima iz stava 1. ovog člana.

Članom 32. Zakona o statistici BiH definisano je:

Statistička jedinica (izuzev entitetskih zavoda) koja bez opravdanog razloga odbija dati odgovor ili ne pruža odgovor na pismeni zahtjev Agencije u vezi sa ispunjavanjem Programa, smatra se krivom za djela kažnjiva novčanom kaznom čiji iznos ne prelazi 1.000 KM. Ova odredba ni na koji način ne odstupa od ustavnih sloboda zagwarantovanih Ustavom Bosne i Hercegovine.

- **Federalni zavod za statistiku FBiH:**

Članom 31, stav 3. Zakona o statistici u FBiH definisano je:

Izveštajne jedinice dužne su Federalnom zavodu i ovlaštenim tijelima za poslove statistike ili osobama koje su oni ovlastili, u određenom roku bez naknade i u propisanoj formi, dati potpune i tačne podatke o pojavama koje su utvrđene kao predmet statističkih istraživanja i omogućiti im provjeravanje datih podataka.

Članom 43. Zakona o statistici u FBiH definisano je:

Novčanom kaznom od 500 do 10.000 KM kaznit će se izvještajna jedinica – pravna osoba za prekršaj ako ne dostavi tražene podatke u sadržaju i određenom roku, odnosno ne dopuni iskazane podatke u skladu s upustvima i u datim rokovima i ako dostavi nepotpune ili netačne podatke ili onemogućiti provjeravanje podataka (čl. 29. i 31.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se novčanom kaznom od 500 do 2.000 KM i odgovorna osoba u tijelu uprave, privrednom društvu, ustanovi, instituciji koja ima javna ovlaštenja, kao i u drugim pravnim osobama.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske:**

Članom 8. Zakona o statistici RS definisano je:

Izveštajna jedinica je dužna, da Zavodu ili osobi koju je on ovlastio, u određenom roku i bez naknade, osigura potpune i tačne podatke o pojavama koje su na osnovu ovog zakona utvrđene kao potrebna za proizvodnju statistike i da im omogućiti provjeravanje datih podataka.

Članom 30. Zakona o statistici RS definisano je:

Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 15.000 KM kazniće se za prekršaj:

1. Preduzeće, ustanova, zadruga i oblici njihovog udruživanja ako za potrebe statističkih aktivnosti ne dostavi nadležnom statističkom i ovlaštenom tijelu, tražene podatke u propisanom roku ili dostavi nepotpune odnosno netačne podatke ili onemogućiti provjeravanje dostavljenih podataka.
2. Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorna osoba u izvještajnoj jedinici, odnosno preduzeću, ustanovi, organizaciji ili drugom pravnom subjektu novčanom kaznom u iznosu od 200 KM do 1700 KM.

2.4. Obaveza zaštite povjerljivih podataka

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine:**

Obaveza zaštite povjerljivih podataka u Zakonu o statistici BiH definisana je sa pet članova:

Član 19, stav 3.

Povjerljivi podaci prikupljeni u statističke svrhe ne smiju se koristiti u druge svrhe, osim ako to nije propisano drugačije ovim zakonom.

Član 23.

Podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni u svrhu izrade statističkih podataka Bosne i Hercegovine smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identifikovati statističke jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

1. Statistička jedinica se neposredno identifikuje putem naziva i adrese, odnosno putem zvanično dodijeljenog ili općepoznatog identifikacijskog broja.

2. Posredna identifikacija je mogućnost utvrđivanja identiteta statističke jedinice putem dedukcije na osnovu podataka koji nisu navedeni u stavu 2. ovog člana. Kako bi se utvrdilo da li se statistička jedinica može posredno identifikovati, uzeti će se u obzir sve mjere koje se na razuman način mogu koristiti da bi se identifikovala pomenuta statistička jedinica.

Član 25, stav 2.

Entitetski zavodi su obavezni da dostavljaju Agenciji sve podatke koje Agencija smatra potrebnim za izradu statističkih podataka Bosne i Hercegovine u smislu ovog zakona. Entitetski zavodi su obavezni da Agenciji dostave povjerljive podatke ako Agencija smatra da je to potrebno za unaprijeđenje podataka i kvalitet koji statistički podaci Bosne i Hercegovine moraju zadovoljiti.

Član 26.

1. Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Grupe se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u grupi ne smije preći 85%.
2. Odstupanja od stava 1. se odnose na podatke o ekonomskoj situaciji prikupljene od preduzeća i drugih privrednih subjekata, kao i podatke o okolišu. Ovi podaci mogu se distribuirati, čak i ako rezultati ne zadovoljavaju grupne uslove iz stava 1. ovog člana, kada Agencija utvrdi da je to neophodno kako bi se osigurali bitni osnovni podaci i pod uslovom da statistički program predviđa distribuciju takvih podataka.

Član 29, stav 1.

Prilikom obavljanja svojih zadataka utvrđenih ovim zakonom, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine djeluje u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/01).

- **Federalni zavod za statistiku FBiH:**

Obaveza zaštite povjerljivih podataka u Zakonu o statistici u FBiH definisana je sa pet članova:

Član 36.

Podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni u svrhu izrade statističkih podataka smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identifikovati izvještajne jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

Izvještajna jedinica se neposredno identifikuje putem naziva i adrese, odnosno putem identifikacionog broja koji joj je zvanično dodijeljen.

Posredna identifikacija je utvrđivanje identiteta izvještajne jedinice putem dedukcije, uzimajući u obzir sve mjere koje se mogu koristiti da bi se identifikovala pomenuta izvještajna jedinica.

Član 37.

Tokom prikupljanja, obrade i distribucije statističkih podataka Federalni zavod i druga zakonom ovlaštena tijela i ustanove poduzeće sve neophodne mjere organizacione, regulatorne, upravne i tehničke prirode koje su potrebne da se zaštiti povjerljivost podataka od nedozvoljenog pristupa, objavljivanja i korištenja u druge, a ne u statističke svrhe.

Član 38.

Osobe koje imaju pristup povjerljivim podacima moraju se pridržavati odredbi ovog Zakona i nakon prestanka radnog odnosa.

Član 41.

Dostavljanje podataka između Federalnog zavoda i Agencije ne podliježe ograničenjima u vezi sa povjerljivošću podataka ukoliko je taj proces neophodan za izradu, unaprijeđenje i kvalitet koji statistički podaci za Bosnu i Hercegovinu moraju zadovoljiti.

Član 42.

U toku izvršavanja svojih zadataka utvrđenih ovim zakonom Federalni zavod i ovlaštena tijela i ustanove djeluju u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH" broj 32/01),

kao i Zakonom o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 32/01)

Dodatno je ta materija regulisana i članom 39. Zakona o izmjeni Zakona o statistici u FBiH:

U svrhe obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti Federalni zavod i ovlaštena tijela za poslove statistike mogu, na osnovu pisanog zahtjeva, davati individualne podatke, bez da se iz tih podataka može direktno ili indirektno prepoznati individualna izvještajna jedinica.

O korištenju statističkih podataka iz stava 1. ovog člana sklapa se poseban ugovor na osnovu kojeg se korisnik obavezuje, pod materijalnom i krivičnom odgovornošću, da će statističke podatke koristiti samo u svrhu koja je navedena u zahtjevu, da ih neće davati na uvid i korištenje neovlaštenim licima te da će ih nakon upotrebe uništiti.

Federalni zavod i ovlaštena tijela za poslove statistike vode evidenciju o korisnicima iz stava 2. ovoga člana i svrsi za koju su statistički podaci dati na raspolaganje.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske:**

Obaveza zaštite povjerljivih podataka u Zakonu o statistici RS definisana je sa četiri člana:

Član 25.

Podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni, smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identifikovati izvještajne jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

Izvještajna jedinica se neposredno identifikuje putem adrese, odnosno putem dodijeljenog identifikacionog broja.

Posredna identifikacija je utvrđivanje identiteta izvještajne jedinice putem dedukcije, uzimajući u obzir sve mjere da bi se identifikovala izvještajna jedinica.

Član 26.

Zavod ja obavezan da dostavi Agenciji za statistiku BiH, sve podatke koje Agencija smatra neophodnim za provođenje statističkog programa BiH.

Razmjena podataka, neophodna za izvršavanje Programa, između Zavoda i Agencije ne podliježe ograničenjima koji su u vezi sa zaštitom povjerljivih podataka.

Član 27.

Statistički podaci se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Povjerljivim podacima se smatraju podaci za izvještajnu jedinicu ili grupu koja se sastoji od najmanje tri izvještajne jedinice, gdje udio jedne jedinice u grupi prelazi 85%.

Pojedinačni podaci o pravnim subjektima i fizičkim osobama mogu se dostavljati ili saopštavati samo ako su pravni subjekti i fizičke osobe dali saglasnost za saopštavanje ili objavljivanje.

Član 29.

Prilikom obavljanja svojih zadataka utvđenim ovim zakonom, Zavod djeluje u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 32/01)

2.5. Pravo pristupa administrativnim podacima

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine:**

Članom 8, stav 2 alineja e) Zakona o statistici BiH, definisano je da:

Agencija prikuplja, obrađuje i distribuira statističke podatke Bosne i Hercegovine u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima, a na osnovu podataka koje dostave entitetski zavodi, odnosno podataka koje neposredno prikupi Agencija. U te svrhe, Agencija može (i) prikupljati statističke podatke od bilo koje statističke jedinice u entitetima ako to smatra neophodnim za obavljanje svojih funkcija utvrđenih ovim zakonom; i (ii) prikupljati podatke za svoje funkcije utvrđene ovim zakonom od institucija Bosne i Hercegovine, pravnih osoba na državnom nivou,

međunarodnih organizacija koje djeluju na teritoriju Bosne i Hercegovine i firmi u vlasništvu ili pod kontrolom stranih osoba.

- **Federalni zavod za statistiku FBiH:**

Članom 32. Zakona o statistici u FBiH definisano je:

Federalni zavod i ovlaštena tijela i ustanove navedeni u članu 7. ovog Zakona, dužni su da međusobno sarađuju i razmjenjuju raspoložive podatke i informacije radi formiranja i održavanja višenamjenskih baza podataka, registara, banke agregiranih statističkih podataka i drugih zajedničkih sadržaja kojima se upotpunjuje jedinstvo statističkog sistema i osiguravaju podaci za korisnike, razmjenjuju informacije i međunarodna poređenja.

Obaveze pojedinih nosilaca zadataka iz stava 1. ovog člana, prema potrebi, bliže se definišu Programom i Planom rada iz člana 17. ovog Zakona.

Članom 7. Zakona o statistici u FBiH pobrojani su ovlaštena tijela i ustanove:

Statistička istraživanja organizuju i vrše u okviru svog djelokruga i: federalna ministarstva, federalne uprave, federalne ustanove, federalne javne institucije i druga ovlaštena tijela i ustanove Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ovlaštena tijela za poslove statistike)

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske:**

Članom 22. Zakona o statistici RS definisano je:

Zavod i ovlaštena tijela i organizacije dužni su da međusobno sarađuju i razmjenjuju raspoložive podatke i informacije radi formiranja i održavanja statističkih baza podataka, registara, banke agregiranih statističkih podataka i drugih zajedničkih sadržaja kojima se upotpunjuje jedinstvo statističkog sistema i osiguravaju podaci za korisnike, razmjenu informacija i međunarodna poređenja.

Obaveze pojedinih nosilaca zadataka iz stava 1. ovog člana prema potrebi, bliže se definišu Programom iz člana 9. ovog zakona.

Članom 4. Zakonom o statistici RS navedeni su ovlaštena tijela i organizacije i međusobni odnosi:

Nadležna tijela za poslove statistike je Republički zavod za statistiku, (u daljem tekstu: Zavod).

Proizvodnju statistike u okviru poslova iz svog djelokruga organizuje i vrši: Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite, Fond zdravstvenog osiguranja, Zavod za zaštitu zdravlja, Agencija za bankarstvo, Fond penzijskog i invalidskog osiguranja i Republički hidro-meterološki zavod, (u daljem tekstu: ovlaštena tijela i organizacije).

Odnosi između Zavoda i ovlaštenih tijela i organizacija, zasnivaju se na međusobnoj saradnji.

2.6. Programiranje i planiranje poslova

Važeći programski i planski dokumenti

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine**

Statistički program Bosne i Hercegovine za period 2009 -2012. i godišnji planovi rada (Plan za 2012). Odluka Vijeća ministara o usvajanju Statističkog programa Bosne i Hercegovine za period 2009-2012, objavljena je u „Službenom glasniku BiH“, broj 19/09.

U pripremi je novi Statistički program Bosne i Hercegovine za period 2013 – 2017.

- **Federalni zavod za statistiku FBiH**

Program provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju BiH za period 2009-2012. i godišnji planovi rada (Plan za 2012).

Odluka o utvrđivanju Programa provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine za period 2009-2012. godine (PD-20.10.2009, DN - 03.12.2009) objavljena je u „Službenim novinama FBiH“, broj 80/09.

Odluka o utvrđivanju Plana provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine za 2012. godinu objavljena je u „Službenim novinama FBiH“, broj 18/12.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske**

Statistički program Republike Srpske za period 2009-2012. i godišnji planovi rada (Plan za 2012). Odluka Narodne skupštine Republike Srpske o usvajanju Statističkog programa 2009-2012, broj 01-646/09., objavljena u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 33/09.

Zakonske odredbe koje regulišu programiranje i planiranje

- **Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine**

Statističko programiranje i planiranje rada Zakonom o statistici BiH definisano je sa četiri člana:

Član 11.

Program će biti usklađen sa međunarodnim i evropskim standardima i uključivati će zbir statističkih podataka o svim vladinim organizacijama i tijelima u sklopu programa.

Član 12.

1. Za svaku planiranu statističku aktivnost u programu se utvrđuju slijedeći elementi: (i) ciljevi, (ii) statističke jedinice koje se obrađuju, (iii) organizacije koje prikupljaju podatke, (iv) podaci koji se prikupljaju, (v) kratak opis metodologije koja će se koristiti, (vi) učestalost prikupljanja podataka, (vii) nivo opterećenosti statističkih jedinica, (viii) rokovi za distribuciju rezultata i (ix) troškovi osoblja i ostali rashodi, sa naznakom u kojoj se mjeri aktivnosti mogu finansirati iz postojećih sredstava, uključujući i donacije.
2. Program koji sadrži elemente utvrđene u prethodnom stavu se izrađuje za četiri jednogodišnja ciklusa, sa relevantnim detaljima propisanim za svaku godinu.

Član 13.

1. Nacrt programa priprema Agencija nakon konsultacija sa entitetskim zavodima.
2. Nacrt programa pripremljen u skladu sa prethodnim stavom se podnosi Vijeću za statistiku Agencije u skladu sa odredbama Poglavlja VI ovog zakona.
3. Nakon što Vijeće za statistiku razmotri nacrt programa, Agencija podnosi nacrt programa i mišljenja i komentare Vijeća za statistiku Vijeću ministara na usvajanje, ako to Vijeće ministara smatra neophodnim.
4. Nacrt programa usvojen od strane Vijeća ministara se smatra programom. Bez obzira na prethodno navedeno, nacrt programa se smatra konačnim nakon isteka roka od tri (3) mjeseca od njegove prezentacije Vijeću ministara, a Vijeće ministara može ga mijenjati.
5. Program se objavljuje u službenim glasilima Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.
6. Materijalne izmjene programa (sa izuzetkom dijela koji se odnosi na plan rada) se vrše nakon konsultacija sa entitetskim zavodima i u skladu sa odredbama ovog člana, uključujući i objavljivanje u prethodno navedenim službenim glasilima.

Član 14.

1. U planu rada se detaljno izlažu predložene statističke aktivnosti za sve budžetske godine, uključujući projekcije troškova vezanih za statističke aktivnosti (kao i operativne troškove Vijeća), izvore finansiranja (ako postoje) i prihode za koje će se dobiti saglasnost od državnih organa u budžetske svrhe.
2. Svake godine Agencija uz konsultacije sa entitetskim zavodima priprema nacrt plana rada programa za budžetsku godinu.
3. Agencija nacrt plana rada pripremljenog u skladu sa odredbama iz prethodnih stavova podnosi Vijeću za statistiku u skladu sa odredbama Poglavlja VI ovog zakona.
4. Nakon što Vijeće za statistiku razmotri nacrt plana rada, Agencija nacrt, zajedno sa komentarima odnosno mišljenjima Vijeća za statistiku, dostavlja Ministarstvu trezora državnih institucija u svrhu daljih budžetskih procedura u skladu sa važećim zakonima. Bez

obzira na prethodnu odredbu, Agencija je ovlaštena predočiti plan rada nadležnim državnim tijelima nakon isteka roka od 15 dana od prezentacije nacrtu Vijeću za statistiku.

5. Nacrt plana rada se smatra konačnim planom rada Agencije kada dobije saglasnost nadležnih državnih tijela.

Članom 4. Sporazuma o primjeni jedinstvenih metodologija i standarda definisano je:

Četverogodišnjim Programom, odnosno godišnjim Planovima rada Agencije za statistiku BiH utvrđuju se prioritetne statističke aktivnosti od interesa za Bosnu i Hercegovinu, plan njihove realizacije, te način finansiranja. Realizacija prioriternih aktivnosti, kao i drugih aktivnosti koje se odnose na proizvodnju statistike od interesa za Bosnu i Hercegovinu imaju prioritet u odnosu na izradu statističkih podataka od interesa za entitete.

- **Federalni zavod za statistiku FBiH**

Statističko programiranje i planiranje rada Zakonom o statistici u FBiH je definisano sa šest članova:

Član 17.

Statistička istraživanja provode se u vremenu određenom četverogodišnjim Programom i razrađenim godišnjim Planom rada za budžetsku godinu (u daljem tekstu: Plan rada).

Član 18.

Četverogodišnjim Programom usklađuje se sadržina statističkih podataka sa potrebama, utvrđuje podjela rada i konkretiziraju prava i obaveze svih subjekata koji učestvuju u organizovanju i provođenju statističkih istraživanja.

Četverogodišnjim Programom određuje se: naziv istraživanja, sadržina i vrijeme provođenja istraživanja, ko je obavezan dati podatke i u kom roku, obaveze nadležnog statističkog tijela i organizacija u provođenju istraživanja i rokovi za obradu i distribuciju rezultata istraživanja.

Nacrt četverogodišnjeg Programa priprema Federalni zavod uz prethodno pribavljeno mišljenje ovlaštenih tijela i ustanova Federacije Bosne i Hercegovine, navedenih u članu 7. ovog Zakona.

Četverogodišnji Program donosi Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije)

Član 19.

Planom rada detaljno se utvrđuju statističke aktivnosti za svaku budžetsku godinu, uključujući projekcije troškova statističke aktivnosti, kao i operativne troškove Statističkog vijeća.

U Planu rada mogu se obuhvatiti i istraživanja koja nisu obuhvaćena četverogodišnjim Programom.

Plan rada donosi Vlada Federacije na prijedlog Federalnog Zavoda, najkasnije do kraja godine za narednu budžetsku godinu.

Član 20.

Četverogodišnji Program i Plan rada objavljuju se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 21.

U roku od tri mjeseca od isteka kalendarske godine direktor Federalnog zavoda podnosi Vladi Federacije godišnji izvještaj o izvršenju Programa, odnosno Plana rada za prethodnu godinu.

Član 29.

U cilju izvršavanja Programa i Plana rada, Federalni zavod ima pravo da prikuplja podatke iz svih postojećih izvora.

Izvještajne jedinice dužne su dati Federalnom zavodu i ovlaštenim tijelima za poslove statistike sve tražene podatke utvrđene Programom i Planom rada, odnosno zakonom.

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske**

Statističko programiranje i planiranje rada Zakonom o statistici RS je definisano sa sedam članova:

Član 6.

Zavod utvrđuje metodologiju i standarde za realizaciju Programa na nivou Republike Srpske.

Ovlaštena tijela i organizacije utvrđuju metodologiju i standarde za proizvodnju statistike iz svoje nadležnosti, po prethodno pribavljenoj saglasnosti Zavoda, za realizaciju Programa Republike Srpske i saglasnost Agencije za statistiku BiH, za realizaciju Statističkog programa BiH.

Metodologija i statistički standardi za realizaciju Programa objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

Član 9.

Proizvodnja statistike utvrđuje se Programom i Planom rada, koji osigurava i realizaciju Statističkog programa BiH.

Program donosi Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Vlade Republike Srpske, svake godine, za period od četiri godine.

Plan rada donosi Vlada na prijedlog Zavoda, a donosi se za svaku kalendarsku godinu.

Nacrt Programa i Plana rada priprema Zavod u saradnji sa ovlaštenim tijelima i organizacijama, uzimajući u obzir potrebe i mogućnost proizvodnje statistike.

Član 10.

Zahtjeve za izmjene i dopune Programa, zainteresovane izvještajne jedinice i korisnici statističkih podataka dostavljaju nadležnim tijelima i organizacijama i Zavodu najkasnije do 31.03. tekuće godine. Zavod u saradnji sa ovlaštenim tijelima i organizacijama, razmatra primljene zahtjeve i podnosi Vladi Republike Srpske, prijedlog za izmjene i dopune Programa. Uz prijedloge za izmjene i dopune Zavod prilaže i prijedlog neusvojenih zahtjeva za izmjene i dopune, sa obrazloženjem.

Član 11.

Program sadrži: naziv aktivnosti, cilj, učestalost provođenja, izvor podataka, kratak opis aktivnosti, izvještajna jedinica, metodologija i standardi koji će se koristiti, nivo za koji se podaci utvrđuju, rok dostave podataka za izvještajne jedinice i rok za realizaciju.

Član 12.

Plan rada sadrži predložene aktivnosti za kalendarsku godinu, uključujući i projekciju troškova, kao i operativne troškove Vijeća za statistiku.

Planom rada mogu biti obuhvaćene i aktivnosti koje nisu u Programu.

Program i Plan rada se objavljuju u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

Član 13.

Vlada Republike Srpske, može na prijedlog Zavoda, donijeti odluku o provođenju aktivnosti koje nisu definisane Planom rada.

Aktivnosti velikog obima, uređuju se posebnim zakonom.

Član 14.

Zavod, u saradnji sa ovlaštenim tijelima i organizacijama, u roku od tri mjeseca od isteka kalendarske godine, podnosi Vladi izvještaj o izvršenju Plana rada, koji se objavljuje nakon razmatranja.

Izvještaj sadrži i informacije o rezultatima statističke proizvodnje, stepenu realizacije i problemima u realizaciji Plana rada.

3. Klasifikacije koje se koriste u BiH i entitetima

3.1. Klasifikacija ekonomskih djelatnosti

Naziv klasifikacije djelatnosti koja je u upotrebi

U statističkim institucijama u BiH u 2012. godini su u upotrebi dvije klasifikacije djelatnosti:

- Klasifikacija djelatnosti BiH (KD BiH)
- Klasifikacija djelatnosti BiH 2010 (KD BiH 2010)

Datum kreiranja, objavljivanja i stupanja na snagu

- **KD BiH (2006)**

KD BiH je prva klasifikacija djelatnosti koja se u BiH počela koristiti kao obavezujući standard za primjenu u cijeloj zemlji i za međunarodnu razmjenu podataka. KD BiH (2006) propisana je Odlukom o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine broj 2542/06, od 06. 10. 2006, a objavljena je u "Službenom glasniku BiH", broj 84/06.

Agencija za statistiku BiH je Odluku o klasifikaciji donijela na osnovu člana 6. Zakona o klasifikaciji djelatnosti u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 76/06 od 25. 09.2006.)

KD BiH (2006) – Entitetski propisi i propisi Brčko distrikta BiH

U Republici Srpskoj, Klasifikacija djelatnosti je objavljena kao sastavni dio Zakona o klasifikaciji djelatnosti i registru jedinica razvrstavanja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 113/04.)

Po Zakonu o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 64/07), Odluka o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine primjenjuje se na teritoriji Federacije BiH.

Na osnovu Zakona o Klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 8/07) Odluku o klasifikaciji djelatnosti Brčko distrikta BiH donosi gradonačelnik Brčko distrikta BiH, na prijedlog mjerodavnog tijela BiH koji obavlja poslove statistike za potrebe Brčko distrikta BiH. Odluka o klasifikaciji djelatnosti Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 15/07) je usklađena sa Odlukom o klasifikaciji djelatnosti u BiH koju je donijela Agencija za statistiku BiH.

KD BiH (2006) biće u primjeni paralelno sa novom klasifikacijom djelatnosti (KD BiH 2010) do prelaska na obračun statističkih podataka prema novoj klasifikaciji djelatnosti u svim statističkim domenima.

- **KD BiH 2010**

Na osnovu čl. 6. i 9. Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 76/06, 100/08 i 32/10), Agencija za statistiku BiH, donijela je Odluku o klasifikaciji djelatnosti BiH 2010, koja je objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 47/10 od 08. 06. 2010. godine. Odluka se primjenjuje od 01. januara 2011. godine. Svim ranije registrovanim preduzećima u Statističkom poslovnom registru (SPR) dodjeljene su i šifre djelatnosti iz nove KD BiH 2010. Preduzećima osnovanim nakon 01. januara 2011. u SPR se dodjeljuje i pretpostavljena šifra iz stare klasifikacije. Dvije šifre djelatnosti, stara i nova će biti operativne u SPR-u i koristiće se za statističke obrade sve dok historijski podaci za sva statistička područja ne budu prevedeni prema KD BiH 2010. Završetak aktivnosti na implementaciji KD BiH 2010 u sva statistička područja, treba završiti prije početka 2015.

- **KD BiH 2010 - Entitetski propisi i propisi Brčko distrikta BiH**

U skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti i registru poslovnih subjekata po djelatnostima u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/10) Klasifikacija djelatnosti Republike Srpske propisuje se Uredbom o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske, koju donosi Vlada Republike Srpske. Uredbom o Klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/10) nova klasifikacija djelatnosti se primjenjuje u Republici Srpskoj od 01.01.2011. godine. Nova klasifikacije djelatnosti je usklađena sa propisima donesenim na nivou BiH.

Prema Zakonu o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 64/07) i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 80/11) Odluka o Klasifikaciji djelatnosti u Bosni i Hercegovini 2010 primjenjuje se na teritoriji Federacije BiH.

U skladu sa Zakonom o Klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 8/07 i 59/10) Odlukom o klasifikaciji djelatnosti Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 1/11) nova klasifikacija djelatnosti u Brčko distriktu BiH se primjenjuje od 01. 01. 2011. Ova odluka, također je usklađena sa Odlukom o klasifikaciji djelatnosti BiH 2010.

Uporedivost sa EU - NACE

- **KD BiH**

KD BiH je izrađena na osnovu "Statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti Evropske Unije – NACE Rev.1.1 (*Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – Revision 1.1*). Metodologija za statističku primjenu KD BiH je usklađena sa propisima EU (*Commission Regulation (EC) No 29/2002 of 19/12/2001*). KD BiH je do nivoa razreda djelatnosti (četiri cifre) identična sa NACE Rev. 1.1., i ima 514 razreda. Kako bi odrazila određene specifičnosti ekonomije Bosne i

Hercegovine KD BiH je dodatno razrađena do nivoa podrazreda (šifra djelatnosti određena sa 5 cifara). U skladu sa tim KD BiH ima 625 podrazreda djelatnosti (176 sa razradom, 449 bez razrade).

- **KD BiH 2010**

Klasifikacija djelatnosti BiH 2010 je izrađena na osnovu Statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti u Evropskoj uniji NACE Rev. 2 (*Statistical Classification of Economic Activities in the European Community - Revision 2.*). Metodologija za statističku primjenu KD BiH je u potpunosti usklađena sa propisima EU (*European Parliament and Council Regulation No 1893/2006 of 20/12/2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2*). KD BiH 2010 nema dodatnog raščlanjivanja na petoj cifri, te je njena struktura identična strukturi NACE Rev. 2. Obzirom da je NACE Rev. 2 mnogo detaljnija od NACE Rev. 1.1, te da na nivou razreda ima 615 kategorija, tri BiH statističke institucije (uz konsultaciju sa ostalim relevantnim BiH i entitetskim institucijama) usaglasile su da najniži nivo KD BiH 2010 bude nivo razreda, isto kao i u NACE Rev.2.

Uporedivost sa UN - ISIC

- **KD BiH**

Iz činjenice da je KD BiH izrađena na osnovu EU NACE Rev.1.1 klasifikacije, koja je uporediva sa Međunarodnom standardnom industrijskom klasifikacijom svih ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda, ISIC Rev.3 (*United Nation's International Standard Industrial Classification of all Economic Activities- ISIC Rev.3*) proizilazi da je i KD BiH uporediva sa ISIC Rev. 3.

- **KD BiH 2010**

Na isti način, iz usklađenosti sa EU NACE Rev. 2, čije su prva dva nivoa (područja i oblasti) identični sa područjima i oblastima nove Međunarodne standardne industrijske klasifikacije ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda - ISIC Rev. 4 (*United Nation's International Standard Industrial Classification of Economic Activities- ISIC Rev.4*), proizilazi uporedivost KD BiH 2010 i sa ISIC Rev. 4.

Metod klasifikovanja (razvrstavanja) po djelatnostima

Podaci o prihodima i broju zaposlenih poslovnog subjekta se koriste za potrebe klasifikovanja u glavnu i sporedne djelatnosti.

Po završetku postupka registracije kod nadležnog tijela (sud, ministarstvo, opština) kojim se dobija odobrenje za obavljanje određene/ih djelatnosti na određenom teritoriju, na način i pod uslovima propisanim zakonom, poslovni subjekti podnose prijavu za razvrstavanje po djelatnostima nadležnom entitetskom zavodu za statistiku i Ekspozituri Agencije u Brčko distriktu BiH.

Kod jednostavnih slučajeva, kada poslovni subjekt obavlja samo jednu ekonomsku djelatnost, glavna djelatnost poslovnog subjekta se određuje razredom KD BiH 2010, koji opisuje tu djelatnost. Ako poslovni subjekt obavlja više djelatnosti, razvrstava se u odgovarajući razred klasifikacije prema pretežnoj djelatnosti, odnosno u djelatnost iz koje ostvaruje najveći dio ukupnih godišnjih prihoda ili za koju zapošljava najveći broj radnika.

Poslovni subjekt sam daje prijedlog za prvo razvrstavanje u odgovarajući razred klasifikacije, a ukoliko, prema rješenju o upisu u sudski registar ili rješenju tijela koji vodi poseban registar može obavljati više djelatnosti, tada daje prijedlog glavne (pretežne) djelatnosti.

Jedinice registra se klasifikuju nezavisno jedna od druge. Jedinice u sastavu poslovnog subjekta trebaju se klasifikovati prema njihovoj vlastitoj djelatnosti. Djelatnost jedinica u sastavu određuje se prema vrsti proizvoda koje jedinica proizvodi, odnosno prema vrsti usluga koje jedinica obavlja, mada je, u velikom broju slučajeva, ona identična glavnoj djelatnosti matičnog poslovnog subjekta.

Promjenu djelatnosti poslovni subjekti mogu izvršiti podnošenjem zahtjeva za promjenu djelatnosti.

Pravne osnove za klasifikovanje prema KD BiH 2010

Republički zavod za statistiku Republike Srpske vrši klasifikovanje (razvrstavanje) poslovnih subjekata prema djelatnostima u skladu sa: Zakonom o klasifikaciji djelatnosti i Registru poslovnih subjekata po djelatnostima u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/10), Uredbom o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/10) i Pravilnikom o razvrstavanju poslovnih subjekata i vođenju registra poslovnih subjekata po djelatnostima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/10)

Federalni zavod za statistiku FBiH vrši klasifikovanje poslovnih subjekata prema djelatnostima u skladu sa: Zakonom o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 64/07), Zakonom o izmjeni i dopuni Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 80/11) i Pravilnikom o razvrstavanju poslovnih subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 6/12).

Ekspozitura Agencije u Brčko distriktu BiH razvrstavanje poslovnih subjekata radi u skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 8/07) i Zakonom o izmjenama Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 59/10).

Postojanje vremenskih serija po novoj KD BiH 2010

Postojeće kratkoročne statistike se obrađuju prema klasifikaciji KD BiH (2006), koja je identična sa NACE Rev.1.1. Planirano je da se od 2013. za veliki broj kratkoročnih statističkih indikatora obrada vrši prema novoj klasifikaciji KD BiH 2010, koja je identična sa NACE Rev.2. Preračunavanje historijskih podataka će se izvršiti unazad do 2005. godine, gdje god postoje serije podataka. Za novije statističke podatke serije će biti preračunate unazad do prve godine redovne proizvodnje i publikovanja predmetne statistike.

Strukturne poslovne statistike redovno se provode od 2010. i odmah su bazirane na KD BiH 2010. PRODCOM istraživanje za 2010. bazirano je na KD BiH 2010. Budžet će se izvršiti unazad do 2005. godine.

3.2. Regionalna klasifikacija

Naziv klasifikacije i nivo klasifikovanja

Ne postoji podjela BiH teritorija na hijerarhijske regije u skladu sa zahtjevima iz EU NUTS klasifikacije prostornih jedinica za statistiku (*Nomenclature des unités territoriales statistiques*).

NUTS regionalna klasifikacija dijeli svaku nacionalnu teritoriju na pet hijerarhijskih nivoa: tri osnovna nivoa, NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3, te dva dodatna nivoa lokalnih administrativnih jedinica: LAU1 i LAU2. (*Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics -NUTS*).

Među najvažnije kriterije za uspostavu NUTS klasifikacije spada broj stanovnika: za NUTS 1 /3 000 000 do 7 000 000/, za NUTS 2 /800 000 do 3 000 000/, za NUTS 3 /150 000 do 800 000/ stanovnika.

Veza sa administrativnom klasifikacijom

Budući da u BiH ne postoji regionalna statistička klasifikacija prostornih jedinica, administrativna podjela se koristi i u statističke svrhe.

Bosna i Hercegovina je administrativno podijeljena na dva entiteta: Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku. Brčko distrikt BiH je zasebna jedinica u sastavu BiH.

Federacija je podijeljena na 10 kantona: 1. Unsko-sanski kanton; 2. Posavski kanton; 3. Tuzlanski kanton; 4. Zeničko-dobojski kanton; 5. Bosansko-podrinjski kanton; 6. Srednjobosanski kanton; 7. Hercegovačko-neretvanski kanton; 8. Zapadno-hercegovački kanton; 9. Kanton Sarajevo i Kanton 10. (Livanjski kanton).

Republika Srpska je zvanično administrativno podijeljena samo na općine.

Broj općina na nivou BiH iznosi 142, od čega je 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, 62 općine su u Republici Srpskoj i 1 općina u Brčko distriktu BiH.

Grad Sarajevo čine 4 općine, Grad Istočno Sarajevo čini 6 općina.

Uporedivost sa EU NUTS

Uzimajući u obzir osnovni kriterij, broj stanovnika, Bosna i Hercegovina može činiti NUTS 1, dok bi entiteti Federacija BiH i Republika Srpska, svaki posebno mogli činiti NUTS 2. Brčko distrikt BiH ne ispunjava kriterije za NUTS-ove, ali bi mogao biti označen kao posebna lokalna upravna jedinica.

3.3. Druge klasifikacije

Nazivi drugih klasifikacija

- Klasifikacija proizvoda po djelatnostima Bosne i Hercegovine 2010 - KPPD BiH 2010
- Nomenklatura industrijskih proizvoda Bosne i Hercegovine - NIP BiH 2010
- Klasifikacija glavnih industrijskih grupa po namjeni - GIG (BiH)
- Klasifikacija tipova građevinskih radova - KVGGO BiH

Predmet drugih klasifikacija i međunarodna uporedivost

- **KPPD BiH 2010**

Statistička klasifikacija proizvoda po djelatnostima, čiji su proizvodi sistematski razvrstani prema kriteriju ekonomskog porijekla i striktno se odnose na djelatnosti iz KD BiH 2010 u kojima se pretežno proizvode.

KPPD BiH 2010 se kao jedinstven standard primjenjuje u cijeloj Bosni i Hercegovini. Objavljena je u „Službenom glasniku BiH“, broj 30/2011 od 19.04.2011. godine. U statističkom sistemu BiH klasifikacija proizvoda po djelatnostima - KPPD BiH 2010 ima ulogu centralne klasifikacije proizvoda.

KPPD BiH 2010 usklađena je sa Statističkom klasifikacijom proizvoda po djelatnostima u Evropskoj ekonomskoj zajednici - CPA 2008 (*Statistical Classification of Product by Activity in the European Economic Community, 2008 version, EC No. 451/2008*), koja je kao centralna klasifikacija u obaveznoj primjeni u državama članicama EU od januara 2008. godine. CPA 2008 usklađena je sa Centralnom klasifikacijom proizvoda Ujedinjenih naroda – CPC Ver.2 (*Central Product Classification - Version 2*). Na osnovu te činjenice KPPD BiH 2010 je posredno usklađena i sa CPC Ver.2.

- **NIP BiH 2010**

NIP je standard koji se koristi za grupisanje i razvrstavanje industrijskih proizvoda, prvenstveno u statistici industrijske proizvodnje, pri kompilaciji kratkoročnih, godišnjih i višegodišnjih statističkih podataka. NIP se direktno oslanja na odgovarajuće standarde EU koji regulišu ovu oblast, tj. Propis Vijeća EZ o uspostavljanju i obaveznom provođenju statističkih istraživanja industrijske proizvodnje (*Council Regulation (EEC) no. 3924/91*) i prateću standardnu listu industrijskih proizvoda PRODCOM.

NIP BiH 2010 je nova nomenklatura industrijskih proizvoda u BiH koja zamjenjuje nomenklaturu industrijskih proizvoda NIP 2005. Ona je potpuno usaglašena sa EU PRODCOM listom iz 2010. (*Commission Regulation (EC) No. 163/2010*) iz koje je u potpunosti preuzeta struktura i detaljna razrada. NIP BiH 2010 je objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 12/11, od 15. februara 2011.

- **GIG BiH**

U obračunu indeksa industrijske proizvodnje za glavne industrijske grupe prema namjeni u BiH se direktno koristi EU Klasifikacija glavnih industrijskih grupa (*EU Classification by the main industrial groupings - MIG-s, Commission Regulation No 656/2007*). U 2012. je planirana izrada GIG BiH u kojoj će alokaciju glavnih industrijskih grupa po namjeni biti urađena na osnovu KD BiH 2010, a koja je direktno naslonjena na EU NACE Rev.2.

- **KVGO BiH**

BiH Klasifikacija tipova građevinskih radova KVGO BiH je direktno preuzeta EU Klasifikacija građevinskih objekata (*Classification of Types of Construction – CC, Final Version 15. 10. 1997*). U 2012. planirana je izrada nove BiH KVGO koja će sadržavati dodatnu razradu u odnosu na EU CC.

4. Statističke jedinice

Lista statističkih jedinica relevantnih za kratkoročne statistike

- Preduzeće
- Lokalna jedinica
- Jedinica po vrsti djelatnosti
- Lokalna jedinica po vrsti djelatnosti

Definicije statističkih jedinica

Definicije statističkih jedinica koje se koriste u kratkoročnim statistikama saglasne su sa definicijama iz EC Uredbe o statističkoj jedinici za posmatranje i analizu (*Council Regulation No. 696/93. on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community*). Za namjene kratkoročnih poslovnih statistika smatra se da je jedno preduzeće koje posluje na jednoj lokaciji identično jednoj lokalnoj jedinici. Jedinica u sastavu se koristi u smislu jedinice po vrsti djelatnosti.

Preduzeće je najmanja kombinacija pravnih jedinica koja čini organizacijsku jedinicu za proizvodnju proizvoda ili usluga. Ima određen stepen autonomije pri odlučivanju, posebno pri raspoređivanju vlastitih resursa. Preduzeće obavlja jednu ili više djelatnosti na jednoj ili više lokacija.

Jednicu prema vrsti djelatnosti čine dijelovi preduzeća koji doprinose izvođenju djelatnosti na nivou jednog razreda (četverocifrena brojčana oznaka) KD BiH 2010. Ona odgovara jednoj operacionoj potpodjeli preduzeća. Sistem informacija u preduzeću morao bi za svaku jedinicu prema vrsti djelatnosti osigurati slijedeće podatke: vrijednost proizvodnje, vrijednost međufazne potrošnje, broj zaposlenih i ostvarenih časova rada, troškove radne snage i bruto investicije u fiksni kapital.

Lokalna jedinica je preduzeće ili dio preduzeća (npr. radionica, tvornica, skladište, kancelarija, rudnik) smješteno na geografski određenoj lokaciji. Na svakoj lokaciji obavlja se neka ekonomska djelatnost u kojoj je zaposlena jedna ili više osoba (nekada samo dio radnog vremena), i radi za isto preduzeće.

Lokalna jedinica prema vrsti djelatnosti je dio preduzeća koji je smješten na jednoj lokaciji u kojoj provodi samo jednu proizvodnu djelatnost (nivo razreda djelatnosti) uz stalno zaposleno osoblje.

Upotreba statističkih jedinica

- Pri registraciji: Preduzeće, Jedinica u sastavu
- Izvještajna jedinica: Preduzeće
- Jedinica posmatranja: Preduzeće, Jedinica po vrsti djelatnosti, Lokalna jedinica ili Lokalna jedinica po vrsti djelatnosti

5. Statistički poslovni registar (SPR)

5.1. Opće informacije o SPR

Naziv registra

Statistički poslovni registar (SPR)

Odgovorne institucije za registar

Statistički poslovni registar (SPR) vodi i održava Agencija za statistiku BiH u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku FBIH, Republičkim zavodom za statistiku Republike Srpske i Ekspozituroom Agencije za statistiku BiH u Brčko distriktu BiH.

Namjena registra

Statistički poslovni registar (SPR) je registar koji se vodi u cilju prikupljanja informacija, o poslovnim subjektima u entitetima i Brčko distriktu BiH, tj. o poslovnoj zajednici u BiH u cjelini, koje su važne sa statističke tačke gledišta. SPR sakuplja i objedinjuje informacije iz različitih administrativnih izvora i iz statističkih istraživanja. Stoga se SPR može smatrati sistemom transformacije podataka iz administrativnih izvora u podatke koji odgovaraju statističkoj namjeni. Dizajniran tako da predstavlja most između administrativnih i statističkih jedinica, te da se koristi isključivo u statističke svrhe.

Poslovna zajednica (populacija) se određuje obzirom na statističke jedinice i statističke klasifikacije. Može se identifikovati četiri nivoa populacije: idealna ciljna populacija, namjeravana ciljna populacija, okvirna populacija (populacija u SPR) i uzorak populacije (jedinice povučene iz SPR).

Razlika između okvirne populacije i namjeravane ciljne populacije se javlja zbog nesavršenosti SPR-a koju je moguće (nekada nije moguće) korigovati. Uzorak populacije se sastoji od jedinica koje su izabrane iz okvirne populacije (statistički poslovni registar) i za koji je potrebno prikupiti podatke.

SPR je od fundamentalnog značaja za kompilaciju ekonomskih/poslovnih statistika i koristi se za različite namjene. Najvažnije su slijedeće namjene SPR-a:

- Za utvrđivanje i uspostavljanje statističkih jedinica – statističke jedinice su često uspostavljene za statističke namjene i ne odgovaraju uvijek administrativnim jedinicama.
- Kao instrument za pripremu i koordinaciju statističkih istraživanja što uključuje: pripremu listi sa adresama na koje se dostavljaju upitnici; pripremu okvira populacije poslovne zajednice za koju se mogu dizajnirati efikasne šeme uzorka; pripremu osnove za proizvodnju ukupnih rezultata istraživanja na osnovu ankete da bi se dobila procjena za okvirnu ili ciljanu populaciju (grossing-up); izbjegavanje dupliranja ili izostavljanja u prikupljanju informacija o jedinicama; unaprijeđenje podudarnosti između rezultata različitih istraživanja; unaprijeđenje obuhvata ili otkrivanja grešaka; koordinaciju između odjeljenja koja vrše istraživanja svih djelatnosti; kontrolu statističkog opterećenja kome su izložena mala preduzeća (da se vodi računa o pitanjima koja se postavljaju) i da bi se izbjeglo uključivanje istih jedinica više puta.
- Kao oruđe za mobilizaciju administrativnih izvora - statistička istraživanja trebaju izbjegavati traženje informacija koje je preduzeće već dostavilo drugim organima/tijelima. To je otežano zbog toga što administrativne jedinice ne korespondiraju uvijek sa statističkim jedinicama.
- Za kompilaciju podataka statistike poslovne demografije (osnivanje, spajanje, pripajanje, preuzimanje, gašenje, restruktuisanje, stopa preživljavanja i stopa ubrzanog rasta i sl.) i povezivanje jedinica registra sa jedinicama iz administrativnih baza podataka.

Pravna osnova za vođenje registra

- **Agencija za statistiku BiH**

SPR se vodi i održava na osnovu Zakona o statistici BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 26/04 i 42/04), Zakona o klasifikaciji djelatnosti BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 76/06, 100/08 i 32/10) i EU uredbe o statističkom poslovnom registru (*EC No 177/2008 on Statistical Business Register*) kojom se uspostavlja jedinstveni okvir poslovnih registara za statističke svrhe.

Ekspozitura Brčko distrikt BiH radi u skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 8/07) i Zakonom o izmjenama Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 59/10).

- **Federalni zavod za statistiku FBiH**

Zakon o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 64/07), Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 80/11) i Pravilnik o razvrstavanju poslovnih subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 6/12).

- **Republički zavod za statistiku Republike Srpske**

Zakon o klasifikaciji djelatnosti i Registru poslovnih subjekata po djelatnostima u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/10), Uredba o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/10) i Pravilnik o razvrstavanju poslovnih subjekata i vođenju registra subjekata po djelatnostima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/10).

Obaveza za registrovanje osnivanja i gašenja subjekta

Registracija poslovnih subjekata je regulisana entitetskim zakonima koji su u skladu sa okvirnim Zakonom o registraciji poslovnih subjekata Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 42/04) koji se primijenjuje na sve poslovne subjekte osnovane u BiH, kako od domaćih tako i od stranih pravnih i fizičkih lica. Obaveze su u entitetima i Brčko distriktu BiH propisane slijedećim zakonima:

- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, br. 27/05 i 68/05)
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 42/05)
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 15/05).

Gašenje poslovnih subjekata vrši se odjavljivanjem kod registarskog tijela uz podnošenje zahtjeva za brisanje iz registra. Dan donošenja rešenja o brisanju smatra se danom prestanka obavljanja djelatnosti. U praksi postoje poslovni subjekti koji prestanu sa obavljanjem ekonomske djelatnosti i koji nikad ne podnesu zahtjev za brisanje nadležnim registarskim tijelima.

U SPR se aktivnost poslovnih subjekata uglavnom prati na osnovu dostave godišnjih finansijskih izvještaja, pa ako nisu podnijeti finansijski izvještaji za poslednje 2 godine, za subjekat se smatra da je u smislu statistike neaktivan, i stoga se ne uključuje u okvirnu populaciju za provođenje istraživanja.

Datum kreiranja i glavne izmjene u SPR

U 2008. godini, kroz CARDS Twinning projekat, uspostavljen je osnovni model SPR-a za BiH, za oba entiteta i Brčko distrikt BiH. Kako po završetku projekta SPR još nije bio spreman za upotrebu u statističkim istraživanjima, u 2009. su izvršene određene izmjene i to: izmjene procedura za unos podataka iz administrativnih izvora; poboljšanje “batch” procedura radi smanjenja ručnog rada na ažuriranju podataka i uspostavljanje veze između aplikacije za pregled i ažuriranje SPR-a i aplikacije za stranu statističkih istraživanja, što dozvoljava navigaciju između jednog i drugog sistema.

Prvo punjenje podataka u SPR urađeno je iz administrativnih registara sa stanjem na dan 31.12.2008. Ažuriranje za preduzeća je izvršeno sa podacima iz godišnjih finansijskih izvještaja za 2007. i 2008.

Od 01.01.2011. u SPR je u primjeni nova klasifikacija djelatnosti, KD BIH 2010 (NACE Rev. 2). Primjena KD BIH 2010 u SPR uključuje dvostruko šifriranje poslovnih subjekata, što znači da svi poslovni subjekti trebaju imati dvije šifre djelatnosti, po staroj i novoj klasifikaciji. Tokom 2010. izvršeno je prešifriranje za preduzeća i lokalne jedinice, bez preduzetnika. Dvostruko šifriranje će se u SPR održavati sve dok sva statistička istraživanja ne prevedu historijske serije podataka na novu klasifikaciju djelatnosti što će se intenzivno odvijati u 2013. godini. Planirano je da proces implementacije u statistička područja bude završen najkasnije do 2015. godine.

Datum prve upotrebe za poslovne statistike

Početkom 2010. za potrebe izrade okvira i uzorka za prvo redovno BiH Strukturno poslovno istraživanje (EU Structural Business Statistics - SBS), sa stanjem registra na dan 31.12.2009. godine.

Krajem 2010. okvir za kratkoročna kvartalna pilot istraživanja (EU STS) u Građevinarstvu i Prijevozu i skladištenju (područja F i H, KD BIH - 2010), sa stanjem registra na dan 31.12.2010.

Krajem 2011. SBR za potrebe kratkoročnih statistika, kao okvir za izbor uzorka za provođenje redizajniranog istraživanja u području Trgovine (područje G, KD BIH - 2010).

Izuzeci koji se tiču korištenja jedinstvenih šifarnika u SPR

Nema izuzetaka. Prema važećim zakonskim propisima u entitetima se koriste različiti šifarnici i zbog toga je bilo neophodno njihovo usaglašavanje. Za potrebe SPR urađeni su jedinstveni šifarnici. Primjer je jedinstveni šifarnik oblika organizovanja koji predstavlja kombinaciju šifarnika FZS-a i RZ.

5.2. Obuhvat populacije u SPR

Pokrivene djelatnosti

SPR pokriva sve ekonomske djelatnosti u BiH, a prema KD BiH 2010 i KD BiH (2006).

Pokriveno geografsko područje

SPR obuhvata sve poslovne subjekte na teritoriji Bosne i Hercegovine. To uključuje poslovne subjekte (pravne i fizičke osobe) čije su direkcije smještene na rezidentnoj teritoriji države BiH, koju sačinjavaju Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt BiH i obavljaju djelatnosti na teritoriji BiH.

Pokrivene klase po veličini subjekta

U SPR su uključeni svi poslovni subjekti, bez obzira na njihovu veličinu i način organizovanja.

Druga uključena ili isključena

U SPR-u još uvijek ne postoje jedinice iz područje T, KD BiH 2010 – „Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe“. Porodična poljoprivredna gazdinstva, koja pripadaju području A – Poljoprivreda, lov i šumarstvo nisu u punom obimu u SPR-u, njihova registracija je uglavnom na dobrovoljnoj osnovi. Preduzetnici su uključeni, ali su najčešće, podaci o njihovoj aktivnosti/neaktivnosti, vrsti ekonomske djelatnosti kojom se bave, ekonomski pokazatelji i dr. neažurni i nepotpuni i stoga nepouzdati.

Stopa pokrivenosti

Nema pouzdanih pokazatelja na osnovu kojih bi se utvrdila stopa pokrivenosti poslovnih subjekata SPR-om, ali se cjeni da je ona dosta visoka.

Vrsta jedinica u SPR

Jedinice koje se nalaze u SPR-u su:

- Administrativne jedinice
 - Pravna jedinica
 - Lokalna pravna jedinica

- Statističke jedinice
 - Preduzeće
 - Jedinica prema vrsti djelatnosti
 - Lokalna jedinica
 - Lokalna jedinica prema vrsti djelatnosti

5.3. Sadržaj zapisa u SPR

Nivo klasifikovane ekonomske aktivnosti

Jedinice se u SPR razvrstavaju na bazi najnižeg nivoa iz klasifikacije djelatnosti. U KD BiH 2010 (NACE Rev. 2) najniži nivo klasifikovane ekonomske aktivnosti je nivo razreda (četiri cifre). Prema KD BiH 2006 (NACE Rev. 1.1) najniži nivo klasifikovane ekonomske aktivnosti je nivo podrazreda (pet cifara).

Nivo zapisa geografske lokacije

Općina (i naseljeno mjesto), kanton, entitet . Adresa poslovnog subjekta uključuje poštanski kod.

Metod registracije po veličini subjekta

Za klasifikaciju poslovnih subjekata po veličini koriste se dva kriterija: broj zaposlenih i godišnji prihodi.

Klase po veličini prema broju zaposlenih:

1. 0-9
2. 10-19
3. 20-49
4. 50 -249
5. 250 i više

Klase po prihodima (hiljada KM)

1. 0 – 99.999
2. 100.000 – 499.999
3. 500.000 – 3.999.999
4. 4.000.000 – 19.999.999
5. 20.000.000 – 99.999.999
6. 100.000.000 i više

U SPR koji se vodi u Agenciji za statistiku BiH raspoloživa su oba navedena podatka, ali samo u naprijed preddefinisanim klasama u koje su subjekti razvrstani.

Entitetski zavodi za statistiku raspoložu apsolutnim podacima za sve jedinice registra.

Registracija pravne forme

Pravna forma svake jedinice je upisana u SPR. Ovaj podatak preuzima se iz administrativnih registara.

Registracija stranog vlasništva

Strano vlasništvo je upisano uz kombinaciju dvije klasifikacije: tip vlasništva i tip pravne jedinice

Registracija javnog vlasništva

Tip vlasništva za svaku jedinicu je upisan u SPR. Podatak se preuzima iz administrativnih registara.

Registracija veza među subjektima (jedinicama)

Statističke jedinice su povezane u SPR. Postoje slijedeće veze:

- Pravna jedinica i Lokalna pravna jedinica
- Preduzeće i Pravna jedinice (za svaku pravnu jedinicu kreirano je jedno preduzeće u SPR)
- Lokalna jedinica i Lokalna pravna jedinica
- Preduzeće i Lokalna jedinica (razlikuju se veze između preduzeća i glavne lokalne jedinice tj. sjedišta preduzeća i preduzeća i svih ostalih lokalnih jedinica).

Lista i definicije registrovanih ekonomskih varijabli

- Glavna djelatnost
- Broj zaposlenih
- Godišnji prihodi od poslovanja

Definicija Glavne djelatnosti: Glavna djelatnost statističke jedinice je djelatnost koja najviše doprinosi ukupnoj dodanoj vrijednosti jedinice. U praksi, to je djelatnost iz koje jedinica ostvaruje najveći prihod ili koju obavlja najveći broj zaposlenih.

Definicija Broja zaposlenih: Prosječan broj zaposlenih u godini, izračunat na osnovu 12 stanja na kraju mjeseca (podatak uključuje vlasnike koji rade, osobe odsutne kraći vremenski period (npr. bolovanje, plaćeno odsustvo), osobe u štrajku, radnike sa skraćenim radnim vremenom koji se takvim smatraju u skladu sa zakonom i koji su na platnom spisku, kao i sezonske radnike i pripravnike).

Definicija Prometa: Promet (Turnover) obuhvata sve fakturisane vrijednosti tokom referentnog perioda, koje odgovaraju vrijednosti proizvoda i usluga prodatih na tržištu trećim osobama. U obračun prometa uključuju se svi fakturisani porezi (osim PDV-a i sličnih odbitnih poreza), kao i troškovi koji se prenose na kupca (transport, pakovanje i sl.). Isključuju se popusti pri prodaji, sniženja cijena, vrijednost vraćene robe, kao i subvencije dobijene od države, finansijski, vanredni i ostali prihodi.

Umjesto prometa u SBR BiH se koristi podatak „Godišnji prihodi od poslovanja“, koji je alternativna mjera i može da odgovara ostvarenom prometu.

Usklađenost definicija ekonomskih karakteristika u SPR sa EU SBR Regulativom

Glavna djelatnost - Samo za određen broj subjekata moguće je koristiti preporučenu top-down metodu, zbog nedostatka relevantnih statističkih podataka u SPR.

Broj zaposlenih – Podatak usklađen sa EU SBR zahtjevima.

Promet (Turnover) – U SPR se sada koristi alternativna karakteristika „Godišnji prihodi od poslovanja“. Podatak „Promet“ će se koristiti kada budu raspoloživi podaci iz UIO. Podaci o prihodima od poslovanja iz godišnjih finansijskih izvještaja uzimaju se kao zadovoljavajuća alternativa.

Podatak o „Neto aktivi“ nije obavezna ekonomska varijabla u SPR. Federalni zavod za statistiku ne raspolaže tim podacima. Stoga, SPR ne sadrži podatke o neto aktivi za sve subjekte.

Druge registrovane karakteristike o poslovnom subjektu u SPR

Druge stratifikacione karakteristike su: sporedna djelatnost i pravni oblik organizovanja.

Identifikacione karakteristike su: trinaestocifreni poreski broj, statistički broj, pun naziv, skraćeni naziv, adresa (ulica i broj, poštanski broj, naselje, općina, kanton/regija, entitet), telefon i e-mail.

Demografske karakteristike su: datum osnivanja, datum prestanka aktivnosti, status aktivnosti i datum zadnje promjene.

Za Pravnu jedinicu (administrativna jedinica) prate se slijedeće karakteristike: trinaestocifreni poreski broj; puni naziv i skraćeni naziv; djelatnost; datum registracije, datum zadnje promjene, datum gašenja; vlasništvo, porijeklo kapitala, pravna forma; status aktivnosti/neaktivnosti transakcijskih računa; entitet, kanton/regija (u Republici Srpskoj regije ne označavaju administrativne jedinice, već područne jedinice RZS RS izvan glavnog sjedišta: Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Trebinje, Foča i Istočno Sarajevo), općina, naselje, poštanski broj, naziv ulice, kućni broj, telefon, e-mail; odgovorna osoba i izvor informacija za ažuriranje SPR. Jedinice u Republici Srpskoj imaju matični broj „Registra jedinica razvrstavanja poslovnih subjekata i njihovih jedinica u sastavu“. Jedinice u F BiH u SPR imaju podatke „tip preduzetnika“ i „zanimanje preduzetnika“.

Za Preduzeće (statistička jedinica SPR) prate se slijedeće karakteristike: identifikacioni statistički broj (dvanaestocifreni broj - prva cifra označava entitet, slijedi redni broj i posljednja cifra je kontrolni broj po modulu 11); trinaestocifreni poreski broj; status aktivnosti (aktivan, neaktivan, mirujući, osnivanje-nepoznat status i neaktivan zbog sukcesije); puni naziv i skraćeni naziv; glavna djelatnost i sporedne djelatnosti (do tri različite sporedne djelatnosti); datum osnivanja, datum zadnje promjene, datum prestanka aktivnosti; entitet, kanton/regija, općina, naselje, poštanski broj, naziv ulice, kućni broj, telefon, fax i e-mail; izvor informacija za ažuriranje i način vršenja ispravki (automatski ili ručno).

5.4. Ažuriranje SPR

Glavni izvori informacija za ažuriranje

Ažuriranje SPR-a se vrši u entitetskim zavodima za statistiku i Ekspozituri Brčko distrikta BiH iz više izvora.

Izvori podataka se mogu podijeliti u dvije grupe:

- Administrativni izvori (administrativne evidencije o poslovnim subjektima u različitim institucijama)
- Statistički izvori (informacije prikupljene kroz različita statistička istraživanja)

Podaci se redovno ažuriraju iz administrativnih izvora, a koriguju se informacijama prikupljenim kroz statistička istraživanja i dodatne izvore.

Izvori Agencije za statistiku BiH i ekspoziture Brčko distrikta BiH

Registar transakcijskih računa Centralne banke BiH koristi se za: preuzeti podaci o statusu aktivnosti/neaktivnosti transakcijskih računa po poslovnim subjektima koriste se za provjeru i ažuriranje aktivnosti poslovne jedinice.

Jedinstveni registar poslovnih subjekata i njihovih dijelova u Brčko distriktu BiH (vodi ga i ažurira Porezna uprava Brčko distrikta BiH i Ekspozitura Agencije Brčko distrikt BiH) koristi se: kvartalno se preuzimaju svi novoosnovani subjekti i statusne promjene koje su se dogodile na postojećim poslovnim subjektima.

Porezna uprava Brčko distrikta BiH /statistički aneks: podacima iz godišnjih finansijskih izvještaja, jednom godišnje ažuriraju se ekonomske varijable o broju zaposlenih i prihodi od poslovanja.

Napomena: Uprava za indirektno oporezivanje – UIO (institucija na nivou BiH), koja predstavlja značajan izvor informacija za ažuriranje podataka o prometu, još nije dozvolila pristup bazi podataka.

Izvori Federalnog zavoda za statistiku FBiH

Registar poslovnih subjekata (koji uključuje Registar pravnih osoba i njihovih dijelova i Registar fizičkih osoba – obrtnika i njihovih dijelova), koji se vodi i ažurira u saradnji Porezne uprave FBiH i Federalnog zavoda za statistiku FBiH, koristi se za: kvartalno se preuzimaju svi novoosnovani subjekti i statusne promjene koje su se dogodile na postojećim poslovnim subjektima.

Finansijsko-informatička agencija (FIA)/statistički aneks: podacima iz godišnjih finansijskih izvještaja, jednom godišnje ažuriraju se ekonomske varijable o broju zaposlenih i prihodi od poslovanja.

Izvori Republičkog zavoda za statistiku RS

Registar jedinica razvrstavanja poslovnih subjekata i njihovih jedinica u sastavu (u Republičkom Zavodu za statistiku Republike Srpske) koristi se za: kvartalno se preuzimaju svi novoosnovani subjekti i statusne promjene koje su se dogodile na postojećim poslovnim subjektima.

Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF): podacima iz godišnjih finansijskih izvještaja, jednom godišnje ažuriraju se ekonomske varijable o broju zaposlenih i prihodi od poslovanja. Do sada su za RS samo jednom od APIF-a preuzeti podaci o preduzetnicima (2009).

Frekvencija ažuriranja od strane SBR tima

Statistički zavodi u entitetima i Ekspozitura Brčko distrikta BiH u elektronskoj formi kvartalno dobijaju podatke iz administrativnih registara. Na osnovu ovih podataka, novoosnovani poslovni subjekti se automatski uključuju u statistički poslovni registar, a na isti se način preuzimaju i promjene u identifikacionim i demografskim karakteristikama. Ažuriranje ekonomskih varijabli se trenutno obavlja jednom godišnje i to na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja dobivenih kako je naprijed navedeno. Ažuriranje podataka koji dolaze iz administrativnih izvora se provodi automatski.

Ažuriranje podataka SPR-a podacima koji dolaze iz istraživanja obavlja se ručno. Za sada je ažuriranje omogućeno samo zaposlenim u Odsjeku za statistički poslovni registar u entitetskim statističkim

institucijama i Ekspozituri Brčko distrikt BiH. Nakon dobijenih saznanja iz statističkog istraživanja, informacije se provjeravaju koristeći dodatne izvore podataka (ostala statistička istraživanja, podaci Centralna banka BiH, informacije sa internet stranica i službenih glasila) i tek tada se radi ručno ažuriranje podataka pojedinih poslovnih subjekta.

Frekvencija ažuriranja ulaznih podataka u administrativnim izvorima

U administrativnim registrima entiteta i Brčko distrikta BiH podaci o novoosnovanim jedinicama, kao i o promjenama na već postojećim jedinicama ažuriraju se dnevno.

Centralna banka BiH od svih banaka na području države dnevno preuzima podatke o promjenama nastalim na transakcijskim računima.

Razmjena podataka SPR između statističkih institucija

Razmjena informacija o individualnim jedinicama registra (uz naprijed navedena ograničenja) između svih statističkih institucija se obavlja kvartalno (15.01, 30.04, 31.07, 31.10). Ažurirane registre entitetske statističke institucije i Ekspozitura Brčko distrikt BiH dostavljaju Agenciji za statistiku BiH koja, nakon objedinjavanja podataka, cjelovit ažurirani SPR prosljeđuje entitetskim statističkim institucijama i ekspozituri Brčko distrikt BiH. Ovo znači da sve statističke institucije imaju isti sadržaj podataka između dvije sukcesivne razmjene podataka.

5.5. Diseminacija podataka SPR

Publikovanje podataka iz SPR

U 2011. godini, na godišnjem nivou, publikovano je jedno saopštenje. U 2012. planirane su dvije različite vrste godišnjih saopštenja iz SPR-a.

Naziv i vrsta publikacija (posebno i standardno tabeliranje)

- „Statistički poslovni registar, stanje 30. 06. 2011.“, (broj preduzeća prema ekonomskim djelatnostima, klasama zaposlenih i klasama prihoda). U avgustu 2012. godine biće publikovano saopštenje SPR, sa stanjem 30. 06. 2012.
- U septembru 2012. biće objavljeno i drugo saopštenja pod nazivom „Osnovni podaci o preduzećima u Statističkom poslovnom registru“, (broj preduzeća, broj zaposlenih, prihodi).

Nakon svake razmjene podataka između statističkih institucija rade se slijedeće standardne tabele:

- Izvještaji o kontrolama podataka
- Detaljne standardne tabele za upotrebu u Odsjeku za SPR
- Osnovne standardne tabele za korisnike unutar statistike

Izvještaji o kontrolama podataka rade se zbog praćenja logičke povezanosti podataka. Nalazi kontrola se dostavljaju entitetskim institucijama i Ekspozituri Brčko distrikt BiH na dalju provjeru i ažuriranje.

Detaljnije standardne tabele za upotrebu u Odsjeku za SPR rade se redovno nakon razmjene podataka, a koriste se za potrebe kontrole i analize podataka.

Određene osnovne tabele za korisnike unutar statistike, SPR tim u Agenciji za statistiku BiH, radi bez konsultacija sa korisnicima. Tabele sadrže osnovne podatke urađene na osnovu ranijih upita korisnika. Te tabele su u fazi razvoja, još nisu predstavljene statističkim korisnicima, da bi se utvrdilo njihovo zadovoljstvo sadržajem, formom i frekvencijom.

Povremeno se vrši posebno sortiranje i tabeliranje za korisnike izvan statistike, a na osnovu podnijetih i odobrenih zahtjeva.

Odmak od kraja referentnog perioda za koji se podaci publikuju

- Za saopštenje „Statistički poslovni registar“ 2 mjeseca.
- Za saopštenje „Osnovni podaci o preduzećima u SPR“ 9 mjeseci.

5.6. Planirane promjena na SBR (obuhvat, sadržaj, ažuriranje, diseminacija i dr.)

- Poboljšanje kvaliteta podataka SPR za preduzeća i preduzetnike
- Pojednostavljenje pristupa drugim administrativnim izvorima i njihova analiza
- Rad na uspostavljanju „grupa preduzeća“
- Izvođenje podataka o demografskim događajima poslovnih subjekata (Poslovna demografija)
- Publikovanje podataka o demografskim događajima

6. Predstavljanje kratkoročnih poslovnih statistika i indikatora

6.1. Opis podataka

Kratkoročne poslovne statistike (KPS u BiH), Short Term Statistics (STS u EU) treba da daju veliki broj informacija o širokom spektru ekonomskih djelatnosti prema klasifikaciji ekonomskih djelatnosti KD BiH 2010 (EU NACE Rev.2). Informacije o indeksima industrijskih uvoznih cijena trebaju se prezentovati prema klasifikaciji proizvoda po djelatnostima – KPPD BiH 2010 (EU CPA 2008).

Svi podaci iz kratkoročnih poslovnih statistika treba da se iskažu u obliku indeksnih brojeva. Također, za svaki kratkoročni indikator trebaju biti dostupni i podaci iskazani u obliku postotne promjene.

Indeksni podaci se prikazuju u slijedećim oblicima:

- Neprilagođeni (bruto)
- Prilagođeni za radne dane (za slijedeće indekse: proizvodnja, promet u trgovini i ostale usluge, ostvareni sati rada)
- Sezonski prilagođeni
- Trend-ciklus

Podaci trebaju biti dostupni u mjesečnoj ili kvartalnoj ili godišnjoj periodici, a u zavisnosti od postavljenih zahtjeva za pojedina statistička područja. Kratkoročne poslovne statistike obuhvaćaju pokazatelje navedene u nastavku, razvrstane u četiri različita statistička područja.

Pokazatelji za industriju

- Proizvodnja
- Promet: Ukupno, Domaće tržište i Strano tržište (podjeljeno na promet u zemljama eurozone i promet u svim drugim zemljama)
- Nove narudžbe: Ukupno, Domaće tržište i Strano tržište (podjeljeno na promet u zemljama eurozone i promet u svim drugim zemljama) - od 2013. ovaj pokazatelj je predložen kao negativan prioritet i ako se prijedlog prihvati države će ga kompilirati na dobrovoljnoj osnovi.
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): Ukupno, Domaće tržište i Strano tržište (podjeljeno na promet u zemljama eurozone i promet u svim drugim zemljama)
- Uvozne cijene: Ukupno, Tržišta eurozone, Tržišta koja nisu u eurozoni
- Podaci o radnoj snazi: Broj zaposlenih osoba, Ostvareni sati rada, Bruto plaće i naknade

Pokazatelji za građevinarstvo

- Proizvodnja: Ukupna proizvodnja područja građevinarstvo, Visokogradnja, Niskogradnja
- Nove narudžbe: Ukupno područje građevinarstva, Visokogradnja, Niskogradnja - od 2006. ovaj pokazatelj je negativan prioritet i države ga kompiliraju na dobrovoljnoj osnovi.
- Podaci o radnoj snazi: Broj zaposlenih osoba, Ostvareni sati rada, Bruto plaće i naknade
- Troškovi izgradnje: Građevinski troškovi, Materijalni troškovi, Troškovi rada
- Pokazatelji o građevinskim dozvolama: Broj stanova, Kvadratni metri korisne podne površine

Pokazatelji za trgovinu na veliko i trgovinu na malo

- Obim prodaje (deflacionirani promet)
- Promet (iskazan u vrijednosti)
- Podaci o radnoj snazi: Broj zaposlenih osoba, Ostvareni sati rada, Bruto plaće i naknade

Pokazatelji za ostale usluge

- Promet (iskazan u vrijednosti)
- Podaci o radnoj snazi: Broj zaposlenih osoba, Odrađeni sati rada, Bruto plaće i naknade
- Proizvođačke cijene (cijene outputa)

Lista glavnih evropskih pokazatelja (Principal European Economic Indicators - PEEIs)

Među naprijed pobrojanim kratkoročnim pokazateljima su i najvažniji pokazatelji koji se nazivaju „Glavni evropski ekonomski pokazatelji“ (Principal European Economic Indicators - PEEIs) i koji su od strane ključnih korisnika kratkoročnih poslovnih statistika identifikovani kao pokazatelji od primarne važnosti za provođenje ekonomske i monetarne politike.

Devet je PEEIs indikatora koji se odnose na kratkoročne poslovne statistike (EU STS):

- Proizvodnja u industriji
- Nove narudžbe u industriji (predloženo kao negativan prioritet od 2013.)
- Proizvođačke cijene u industriji (cijene outputa)
- Uvozne cijene u industriji
- Proizvodnja u građevinarstvu
- Pokazatelji o građevinskim dozvolama
- Obim prodaje (deflacionirani promet) u trgovini na malo
- Promet (iskazan u vrijednosti) za ostale usluge
- Proizvođačke cijene (cijene output) za usluge

Rezultati za ove pokazatelje redovno se prezentuju na Eurostat web stranici pod „euro-indikatori“.

6.2. Klasifikacijski sistem koji se koristi

KD BiH 2010 klasifikacija (EU NACE Rev.2) koristiće se za sve kratkoročne pokazatelje najkasnije do početka 2015. Obzirom da informacije o Industrijskim uvoznim cijenama trebaju biti dostupne po klasifikaciji proizvoda po djelatnosti, za njihovu obradu će se koristiti KPPD BiH 2010 (EU CPA 2008). Podjela pokazatelja građevinarstva na izgradnju objekata i niskogradnju bazira se na klasifikaciji vrsta građevinskih objekata KVGGO BiH (EU CC). Planirano je da do kraja 2012. godine, bude raspoloživa nova KVGGO BiH 2012, koja će sadržavati dodatnu razradu za potrebe statističkih obračuna u BiH. Za obradu indeksa industrijske proizvodnje po glavnim industrijskim grupama koristi se klasifikacija glavnih industrijskih grupa prema pretežnoj ekonomskoj namjeni – GIG (EU MIG „Main Industrial Groups“). Planirano je da do kraja 2012. godine, bude raspoloživa BiH verzija, GIG BiH 2012, koja će po sadržaju biti identična sa važećom EU MIG, tj. glavne grupe će biti alocirane prema KD BiH 2010 (NACE Rev.2).

6.3. Obuhvat kratkoročnih statistika po područjima djelatnosti

Industrija

Kratkoročni indikatori u industriji obuhvaćaju ekonomske djelatnosti navedene u područjima **B** do **E**, KD BiH 2010 (B- Vađenje ruda i kamena, C-Prerađivačka industrija, D-Proizvodnja i snabdjevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-Snabdjevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša). Pokazatelji cijena uvoza obuhvaćaju proizvode navedene u području **B, C i D** KPPD BiH 2010 (EU CPA 2008).

Građevinarstvo

Kratkoročni indikatori u građevinarstvu obuhvaćaju ekonomske aktivnosti navedene u području **F**, KD BiH 2010 (F- Građevinarstvo). Podjela na Izgradnju objekata i Niskogradnju, koja se koristi za određene pokazatelje, bazira se na KVGO BiH klasifikaciji vrsta građevinskih objekata (EU CC).

Trgovina na veliko i trgovina na malo

Kratkoročni indikatori u trgovini obuhvaćaju ekonomske aktivnosti navedene u području **G** KD BiH 2010 (Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala). Za detaljniju podjelu podataka o prometu koristi se KPPD BiH 2010 (EU CPA 2008).

Ostale usluge

Kratkoročni indikatori u ovom sektoru djelatnosti obuhvaćaju ekonomske aktivnosti navedene u područjima **H, I, J, M i N** KD BiH 2010 (H-Prijevoz i skladištenje, I-Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, J-Informacije i komunikacije, M-Stručne, naučne i tehničke djelatnosti, N-Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti).

6.4. Statistički koncept i definicije

Proizvodnja

Cilj indeksa proizvodnje je mjerenje promjena u obimu proizvodnje u što kraćim i pravilnim intervalima (mjesečno ili kvartalno). On daje mjeru obima trenda u dodanoj vrijednosti tokom određenog referentnog perioda. Indeks proizvodnje je teoretska mjera koja se mora aproksimirati praktičnim mjerama. Dodana vrijednost u baznim cijenama može se izračunati iz prometa (bez PDV-a i drugih sličnih odbitnih poreza koji su direktno povezani s prometom), plus kapitalizovana proizvodnja, plus drugi operativni prihodi, plus ili minus promjene na zalihama i minus kupljena dobra i usluge, umanjene za poreze na proizvode koji su povezani sa prometom (ali se ne mogu odbiti), plus primljene subvencije na proizvode.

Promet

Cilj indeksa prometa je da pokaže razvoj tržišta roba i usluga. Promet obuhvaća ukupne iznose fakturisane od strane jedinice posmatranja tokom referentnog perioda, što odgovara tržišnim prodajama roba ili usluga isporučenih trećim stranama. Promet uključuje i sve ostale troškove (prijevoz, pakovanje, itd.) koji se prenose na kupca, čak i ako su ove naknade navedene zasebno na računu. Promet isključuje PDV i druge slične odbitne poreze koji su direktno povezani sa prometom, kao i sve carine i poreze na robu ili usluge koji se fakturišu po jedinici. Izračunavanje indeksa za domaći i strani promet zahtijeva da se promet podijeli prema prvom odredištu proizvoda, što se bazira na promjeni vlasništva. Destinacija je određena sjedištem treće strane koja kupuje dobra i usluge. Strani promet se dodatno dijeli na promet ostvaren u zemljama u eurozone i sav drugi strani promet.

Obim prodaje

Obim prodaje predstavlja vrijednost prometa u stalnim cijenama i kao takav predstavlja indeks obima (količine). On se računa kao promet u tekućim cijenama i deflacionira deflatorom prodaje.

Primljene nove narudžbe

Cilj indeksa primljenih novih narudžbi je da se prikaže razvoj potražnje za proizvodima i uslugama kao značajnog pokazatelja za buduću proizvodnju. Također je pogodan da prikaže da li potražnja potiče sa domaćeg ili stranog tržišta. Narudžba se definiše kao vrijednost ugovora koji povezuje proizvođača i treće osobe u odnosu na snabdijevanje od strane proizvođača roba i usluga. Narudžba se prihvaća ako prema proizvođačevoj procjeni, postoji dovoljno dokaza za validnost ugovora. Nove narudžbe se odnose na robe i usluge koje se pružaju od strane jedinice posmatranja, uključujući i one koji potiču od kooperanata. Narudžbe iz prethodnih perioda koji su otkazane u izvještajnom periodu ne treba oduzeti od novih primljenih narudžbi niti se indeksi u prethodnim periodima revidiraju zbog otkazivanja narudžbi. Indeksi domaćih i stranih primljenih novih narudžbi zahtijevaju da primljene nove narudžbe trebaju biti podijeljene prema porijeklu na osnovu promjene vlasništva. Porijeklo se određuje prema sjedištu treće strane koja je izvršila narudžbu. Strane nove narudžbe se dalje dijele na narudžbe primljene od zemalja iz eurozone i na sve druge strane nove narudžbe.

Proizvođačke cijene (cijene outputa)

Proizvođačke cijene su poznate i kao cijene outputa. Mada se u STS regulativama koristi pojam "cijene outputa", u praksi se najviše koristi termin "proizvođačke cijene". Cilj indeksa cijena outputa je da mjere mjesečni razvoj transakcijskih cijena ekonomskih aktivnosti. Indeksi cijena outputa za domaće tržište za ekonomske aktivnosti mjeri prosječni razvoj cijena svih roba i srodnih usluga koje proizlaze iz te djelatnosti i prodaje na domaćem tržištu. Indeksi cijena outputa za strano tržište pokazuje prosječni razvoj cijena (izraženo u domaćoj valuti) svih proizvedenih dobara i povezanih usluga koje proizlaze iz te djelatnosti i prodaje izvan domaćeg tržišta. U kombinaciji, ova dva indeksa pokazuju prosječan razvoj cijena svih roba i srodnih usluga koje proizlaze iz aktivnosti. Bitno je da se sve karakteristike proizvoda koje određuju cijene uzmu u obzir, uključujući i količine prodatih jedinica, osigurani prijevoz, popuste, uslove isporuke usluga, uslove garancija i odredište. Indeksi domaćih i stranih cijena zahtijevaju da budu kompilirani odvojeni indeksi cijena outputa prema odredištu proizvoda. Odredište je određeno sjedištem treće strane koja je naručila ili kupila proizvod. Cijene outputa za strano tržište dodatno su podijeljene na cijene outputa za proizvode isporučene zemljama eurozone i sve cijene drugih outputa.

Uvozne cijene

Cilj indeksa uvoznih cijena je mjesečno mjerenje razvoja cijena transakcija uvezene robe nabavljene iz inostranstva od strane domaćih rezidenata. Sve povezane usluge su isključene iz obuhvata. Bitno je da se sve karakteristike proizvoda koje određuju cijene uzmu u obzir, uključujući i količine prodatih jedinica, osigurani prijevoz, popuste, uslove isporuke usluga, uslove garancija, porijeklo i odredište. Strana tržišta se definišu kao treće strane, koje nisu rezidenti na istom nacionalnom području kao jedinice posmatranja. Indeksi uvoznih cijena zahtijevaju poseban obračun prema zemljama pošiljke proizvoda. Zemlja pošiljke se određuje na dosljedan način sa carinskim procedurama. Uvozne cijene su podijeljene na uvoze iz zemalja eurozone i uvoze iz drugih zemalja.

Broj zaposlenih osoba

Cilj indeksa broja zaposlenih osoba je da se pokaže razvoj zapošljavanja. Broj zaposlenih osoba definisan je kao ukupan broj osoba koje rade u posmatranoj jedinici (uključujući vlasnike koji rade u jedinici, partnere koji redovno rade u jedinici i neplaćene članove porodice), kao i osobe koje rade izvan jedinice kojoj pripadaju, a plaćaju se u njoj (npr. trgovački predstavnici, osoblje otpreme, timovi za popravak i održavanje).

Broj ostvarenih sati rada

Cilj indeksa broja ostvarenih sati rada je da se pokaže razvoj obima izvršenog posla kroz ostvarene sate rada. Ukupan broj ostvarenih sati rada predstavlja agregirani broj sati koji je stvarno odrađen u svrhu proizvodnje outputa posmatrane jedinice tokom referentnog perioda.

Plaće i naknade

Cilj indeksa plaća i naknada je da približno prikaže razvoj računa naplaćenih plaća i naknada. Bruto plaće i naknade definisane su kao ukupna naknada u novcu ili u naturi isplaćena svim osobama na platnoj listi (uključujući radnike kod kuće), u zamjenu za rad izvršen u toku obračunskog perioda, bez obzira da li se plaća na osnovu radnog vremena, outputa ili rada po komadu i da li se plaća redovno.

Troškovi građenja

Cilj indeksa troškova građenja je da pokaže razvoj troškova nastalih kod izvođača za obavljanje poslova u procesu građenja. Komponente indeksa troškova građenja (materijalni troškovi i troškovi rada) prikazuju razvoj cijena proizvodnih faktora koji se koriste u građevinskoj industriji. Indeksi cijena outputa za građevinarstvo mogu se koristiti kao aproksimacija za varijablu troškovi građenja. Indeks materijalnih troškova u pravilu se izračunava korištenjem cijena materijala. Cijene materijala treba bazirati na stvarnim cijenama, a ne na listi cijena. Cijene se trebaju bazirati na uzorku proizvoda i dobavljača. Cijene se vrednuju isključujući PDV. Indeksi troškova rada trebaju pokriti plaće i naknade te socijalne naknade svih zaposlenih.

Građevinske dozvole: Broj stanova, Kvadratni metri korisne podne površine

Cilj indeksa broja stambenih građevinskih dozvola je da pokaže budući razvoj građevinske djelatnosti u smislu broja stambenih jedinica, dok je cilj indeksa korisne podne građevinske površine da pokaže dalji razvoj građevinske djelatnosti u smislu obima radova. Građevinska dozvola je odobrenje za početak rada na projektu gradnje. Kao takva, dozvola je završna faza planiranja i odobrenja izgradnje od strane ovlaštenih tijela javne vlasti, prije početka rada.

6.5. Statističke jedinice posmatranja u kratkoročnim statistikama

EU propisi za kratkoročne statistike (STS) zahtijevaju upotrebu slijedećih jedinica posmatranja:

- Jedinica po vrsti djelatnosti - JVD (EU KAU – „Kind of Activity Unit“) za pokazatelje u industriji i građevinarstvu
- Preduzeće za pokazatelje u trgovini na malo i veliko i za sve ostale uslužne djelatnosti.

U praksi, neke države članice prikupljaju informacije za preduzeća, a ne za JVD (KAU).

BiH, u skladu sa kriterijima koji se koriste za male zemlje, može da prikuplja podatke i za industriju i građevinarstvo od preduzeća, a ne od jedinica po vrsti djelatnosti (JVD).

6.6. Statistička populacija u kratkoročnim statistikama po ekonomskim područjima

Statistička populacija obuhvaća jedinice posmatranja (JVD ili preduzeća) koje obavljaju ekonomsku djelatnost u područjima, oblastima, granama i razredima KD BiH 2010 ili KPPD BiH 2010 (NACE Rev.2 ili CPA 2008) navedenim u nastavku prema ekonomskim djelatnostima.

Industrija

- Proizvodnja: područja B, C i D - KD BiH 2010 (D353 nije uključeno)
- Promet: područja B i C - KD BiH 2010
- Nove narudžbe u industriji: sve oblasti iz prerađivačke industrije koje rade po narudžbama (C13, C14, C17, C20, C21, C24 do C30)
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): područja B do E - KD BiH 2010 - (B 07.21, C 24.46, C 25.4, C 30.1, C 30.3, C 30.4, E 37, E 38 i E 39 nisu uključeni)
- Uvozne cijene: područja B, C, D - KPPD BiH 2010 - (B 07.21, B 09, C 18, C 24.46, C 25.4, C 30.1, C 30.3, C 30.4, C 33 nisu uključeni)
- Podaci o radnoj snazi: Područja B do E - KD BiH 2010 - (E 37, E 38 i E 39 nisu uključeni)

Građevinarstvo

- Proizvodnja: područje F - KD BiH 2010
- Nove narudžbe u građevinarstvu: područje F - KD BiH 2010
- Podaci o radnoj snazi: područje F - KD BiH 2010
- Troškovi građenja (građevinski troškovi, materijalni troškovi i troškovi rada): KVGGO BiH 11 - isključujući KVGGO BiH 113 (Nove stambene zgrade isključujući one za kolektivno stanovanje)
- Pokazatelji o građevinskim dozvolama:
 - o Broj stanova: KVGGO BiH oblast 11 - isključujući KVGGO BiH granu 113 (Nove stambene zgrade isključujući one za kolektivno stanovanje)
 - o Kvadratni metri korisne podne površine: KVGGO BiH sektor 1 (zgrade)

Trgovina na veliko i trgovina na malo

- Obim prodaje (deflacionirani promet): područje G - KD BiH 2010 (G45, G46, G47)
- Promet (iskazan u vrijednosti): područje G - KD BiH 2010 (G45, G46, G47)
- Podaci o radnoj snazi: područje G - KD BiH 2010 (G45, G46, G47 bez G47.3)

Ostale usluge

- Promet (iskazan u vrijednosti): područja H, I, J, M, N - KD BiH 2010
- Podaci o radnoj snazi: područja H, I, J, M, N - KD BiH 2010
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): područja H, J, M, N - KD BiH 2010

6.7 Referentno područje za kratkoročne poslovne statistike

Bosna i Hercegovina uključujući Federaciju BiH, Republiku Srpsku i Brčko distrikt BiH.

6.8 Vremenski obuhvat

Vremenski period pokrivenosti podataka za nivo BiH i entiteta variraće od serije do serije. Tipično, kratkoročne serije podataka za nove indikatore koji se u ovom periodu razvijaju pokrivaće razdoblje od 2012. godine (kada je i ovaj metodološki okvir utvrđen). Historijske serije za ograničen broj indeksa za nivo BiH i entiteta dostupne su unatrag do 2005. godine, i za njih će biti urađen „backasing“ i „rebasig“ prema standardima koju su sada aktuelni. Neke serije, određenih podataka, za nivo entiteta, Federacije BiH i Republike Srpske, su duže i dosežu unatrag do 1995. U principu historijska serija počinje da teče od godine uvođenja istraživanja u redovnu proizvodnju (tj. kada počinje redovna proizvodnja i objavljivanje indikatora).

6.9 Bazni period

- 2005. godina = 100
- 2010. godina = 100

7. Jedinice mjere za iskazivanje podataka

- Indeksi
- Stope promjene u postocima (%)
- Apsolutni podaci, samo za određen broj pokazatelja

8. Referentni period za pokazatelje po ekonomskim djelatnostima

Industrija

- Proizvodnja: mjesec
- Promet: mjesec
- Nove narudžbe: mjesec
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): mjesec
- Uvozne cijene: mjesec
- Podaci o radnoj snazi: kvartal (mogu se osigurati i mjesečni podaci, ako je to prikladnije)

Građevinarstvo

- Proizvodnja: kvartal (prema EU STS - mjesec za zemlje čija dodana vrijednost u području građevinarstva u baznoj godini predstavlja najmanje 2% od ukupne EU, kvartal za sve druge)
- Nove narudžbe: kvartal (ovaj pokazatelj nije zakonska obaveza, kompilacija se vrši na dobrovoljnoj osnovi od 2006. godine)
- Podaci o radnoj snazi: kvartal
- Troškovi u građevinarstvu (ulazne cijene): kvartal
- Pokazatelji o građevinskim dozvolama: kvartal

Za potrebe izračunavanja troškova u građevinarstvu treba se provoditi i Godišnje istraživanje o troškovima građevinskog materijala. Obrađeni podaci istraživanja koristeće se i za izračunavanje pondera po pojedinim grupama materijala, koji su neophodni za kompiliranje indeksa.

Za potrebe izračunavanja pokazatelja o građevinskim dozvolama treba se provoditi i Godišnje istraživanje o upotrebim dozvolama i Godišnje istraživanje o porušanim zgradama i stanovima. Obrađeni podaci istraživanja koristeće se za potrebe bilansiranja stambenog fonda.

Trgovina na malo i trgovina na veliko

- Obim prodaje (deflacionirani promet): mjesec za trgovinu na malo
- Promet (iskazan u vrijednosti): mjesec za trgovinu na malo, kvartal za ostalu trgovinu
- Podaci o radnoj snazi: kvartal

Ostale usluge

- Promet (iskazan u vrijednosti): kvartal
- Podaci o radnoj snazi: kvartal
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): kvartal

9. Mandat Eurostat-a u području kratkoročnih poslovnih statistika

9.1. Pravni akti i drugi sporazumi

Pravna osnova za kratkoročne pokazatelje (STS) je Uredba Vijeća broj 1165/98 od 19. maja 1998. o kratkoročnim poslovnim statistikama izmijenjena i dopunjena Uredbom broj 1158/2005 od 06. jula 2005. o kratkoročnim poslovnim statistikama i Uredbom (EC) br. 1893/2006 od 20. decembra 2006. godine, kojom se uspostavlja statistička klasifikaciju ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2. Prečišćeni tekst STS regulativa i pregled svih drugih relevantnih propisa može se naći pod „Short-term statistics Regulation - Consolidated version“.

„The legal basis for the STS indicators is the Council Regulation No 1165/98 of 19 May 1998 concerning short-term statistics, amended by the Regulation No 1158/2005 of 6 July 2005 concerning short-term statistics and by the Regulation (EC) No 1893/2006 of 20 December 2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2, herein referred as STS-R. A consolidated version of the STS-R and an overview of all other regulations can be found at Short-term statistics Regulation - Consolidated version.“

Definicije varijabli za kratkoročne statistike utvrđene su u Uredbi Komisije broj 1503/2006 od 28. septembra 2006. godine, kojom se implementira i dopunjava Uredbom Vijeća broj 1165/98 od 19. maja 1998. godine o kratkoročnim statistikama u vezi definicijama varijabli.

„The definitions of short-term statistics variables are laid down in Commission Regulation No1503/2006 of 28 September 2006 implementing and amending Council Regulation No 1165/98 of 19 May 1998 concerning short-term statistics as regards the definition of variables.“

Uredba Komisije 657/2007 o evropskim šemama uzorka, dopunjena Uredbom broj 1178/2008., smanjuje obim dostave podataka za neke zemlje i određene varijable (uvozne cijene, izlazne cijene i nove narudžbe).

„The Commission Regulation 657/2007 on European Sample Schemes, amended by the Commission Regulation 1178/2008, reduces the scope of data delivery for some countries and variables (import prices, output prices and new orders).“

Klasifikacija glavnih industrijskih grupa (MIG) definisana je u Uredbi Komisije br 656/2007.

„The classification by the main industrial groupings (MIG-s) is defined by the Commission Regulation No 656/2007“.

Popis svih dostupnih pravnih akata relevantnih za kratkoročne poslovne statistike

Specifične STS-Regulative (kratkoročne poslovne statistike)

- Council Regulation [1165/98](#) introducing short-term statistics at European level
- Commission Regulation [588/2001](#) on costs on construction
- Regulation (EC) of the European Parliament and of the Council [1158/2005](#) amending Regulation 1165/98 introducing the European sample schemes, industrial import prices, output prices for services and other changes
- Commission Regulation [1503/2006](#) defining variables and frequency of data compilation, repealing new orders received for building construction and new orders received for civil engineering
- Commission Regulation [656/2007](#) on the definition of main industrial groupings (MIGS) in NACE Rev. 2
- Commission Regulation [657/2007](#) implementing rules for the use of European sample schemes in STS
- Commission Regulation [472/2008](#) introducing the new base year 2005 and the statistical classification of economic activities, NACE Rev. 2, into short-term statistics
- Commission Regulation [1178/2008](#) introducing further adaptations for European sample schemes in relation to the new economic classification
- Commission Regulation [329/2009](#) introducing hours worked and gross wages and salaries for retail trade and services as new short-term statistics indicators

Drugi pravni akti relevantni za STS (kratkoročne poslovne statistike)

- Regulation (EC) [1893/2006](#) of the European Parliament and of the Council establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2
- Council Regulation [696/1993](#) on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community

9.2. Razmjena podataka

Eurostat čini dostupnim sve podatke koji ne spadaju u povjerljive podatke na svojoj web stranici diseminacije. Odabrani podaci u posebnim oblicima prenose se svakodnevno ECB (Evropska centralna banka) i mjesečno OECD (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj).

„Eurostat makes available all the non-confidential data on its dissemination website. Selected data in special formats are transmitted daily to the ECB (European Central Bank) and monthly to the OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development).“

10. Povjerljivost podataka standardi koji se koriste za proizvodnju evropske statistike

10.1. Povjerljivost – politika

Uredbom (EC) br 223/2009 o evropskim statistikama, od 11. marta 2009. godine, propisana je potreba da se uspostave zajednička načela i smjernice koje osiguravaju povjerljivost podataka koji se koriste za proizvodnju evropske statistike i pristup onim povjerljivim podacima uz poštovanje tehničkog razvoja i zahtjeva korisnika u demokratskom društvu.

10.2. Povjerljivost - tretman podataka

U nekim slučajevima, države prenose podatke Eurostat-u sa zahtjevom da ne objavi te podatke. Eurostat ima pravo objaviti dostavljene podatke, ako se u skladu sa Uredbom ne smatra da su povjerljive prirode. Zemlje su dužne osigurati dovoljan nivo reprezentativnosti podataka.

Treba razlikovati nekoliko slučajeva:

Povjerljivost – ako su podaci doista povjerljive prirode u skladu sa navedenim propisom, moraju biti označeni tajnom, i oni neće biti objavljeni od strane Eurostat-a.

Embargo – da se omogući Eurostatu izrada saopštenja za javnost, ponekad se podaci trebaju poslati unaprijed Eurostatu. Dok se smatra da su pod embargom podaci neće biti objavljeni od strane Eurostat-a dok embargo ne istekne.

Podaci ne moraju biti objavljeni od Eurostat-a na zahtjev države – relativno rijetko, ali postoje slučajevi da su podaci dobre kvalitete, ali zbog nekih razloga, zemlja ne želi da ti podaci budu objavljeni. U tom slučaju nacionalna statistička institucija treba da se obrati Eurostat-u i izrazi svoj zahtjev da Eurostat ne objavljuje te podatke.

Pitanja kvaliteta:

(a) loš kvalitet podataka - Ako se Eurostat-u dostavljaju nacionalni podaci upitnog kvaliteta kako bi se udovoljilo zahtjevima STS Uredbe i ti podaci se označe kao povjerljivi, Eurostat će odbiti primanje.

(b) podaci su dovoljno dobri za izradu evropskih agregata, ali nisu pouzdani na nacionalnom nivou - Ako podaci nisu pouzdani na nacionalnom nivou, ali se smatra da su pouzdani kao ulaz za evropske agregate, nacionalni podaci se mogu označiti kao povjerljivi i neće se objaviti od strane Eurostat-a. U tom slučaju potreban je neformalni dogovor između Eurostata i nacionalne statističke institucije, ako ne postoji neki drugi ugovor (EC Uredba 657/2007).

11. Politika izvještavanja

11.1. Kalendar publikovanja

Kalendar publikovanja podataka objavljuju se jednu godinu unaprijed. Nekoliko dana prije objavljivanja publikacija iz kalendara, datumi publikovanja moraju biti i službeno potvrđeni.

Na osnovu informacija koje dobije od zemalja članica, Eurostat u oktobru objavljuje svoj kalendar publikovanja za slijedeću kalendarsku godinu koji sadrži datume publikovanja evropskih agregata.

11.2. Pristup kalendaru publikovanja

Kalendar publikovanja Agencije za statistiku BiH za podatke koji se računaju za nivo BiH je dostupan na web stranici www.bhas.ba.

Kalendar publikovanja Federalnog zavoda za statistiku za podatke za područje Federacije BiH dostupan je na web stranici www.fzs.ba.

Kalendar publikovanja Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske za podatke za područje Republike Srpske dostupan je na web stranici www.rzs.ba.

Eurostat Kalendar publikovanja za evropske agregate dostupan je na web stranici www.eurostat.eu.

11.3. Pristup podacima od strane korisnika

- **BiH i entitetski nivo**

U skladu sa BiH pravnim okvirom za statistiku i Kodeksom prakse evropske statistike Agencija za statistiku BiH i entitetski zavodi za statistiku diseminiraju kratkoročne statistike na svojim web stranicama poštujući stručnu nezavisnost. To se radi na objektivan, profesionalan i transparentan način u kojem se svi korisnici jednako tretiraju.

- **Evropski nivo**

U skladu sa pravnim okvirom EU i Kodeksom prakse evropske statistike, poštujući stručnu nezavisnost, Eurostat diseminira evropske statistike na web stranici Eurostata na objektivan, profesionalan i transparentan način u kojem se svi korisnici jednako tretiraju. Detaljni postupci uređeni su Eurostat protokolom o nepristrasnom pristupu podacima Eurostata za korisnike. U skladu s tim protokolom, a na strogo regulisanim osnovama, podaci o ključnim pokazateljima šalju se radi informisanja Evropskoj centralnoj banci pod embargom veće prije službenog objavljivanja podataka.

12. Učestalost diseminacije

- **BiH i entitetski nivo**

Planira se mjesečna, kvartalna i godišnja frekvencija po pokazateljima u skladu sa metodologijom za pojedine kratkoročne pokazatelje.

- **Evropski nivo**

Mjesečna, kvartalna i godišnja frekvencija za svaki pokazatelj, osim proizvođačkih cijena u sektoru usluga, koji se publikuje samo u kvartalnoj frekvenciji. Ako su mu dostupni samo kvartalni podaci za pojedine zemlje, Eurostat izračunava mjesečne procjene nacionalnih podataka metodom interpolacije kvartalnih podataka. Ove procjene Eurostat integriše u mjesečne evropske agregate, ali ih ne objavljuju na nacionalnom nivou.

13. Oblik diseminacije

13.1. Saopštenja

Saopštenja kratkoročnih statistika trebaju se izdavati u skladu sa usaglašenim kalendarima publikovanja tri statističke institucije.

13.2. Druge publikacije

Druge publikacije za prezentovanje kratkoročnih indikatora mogu biti kvartalni pregledi poslovnih statistika, statistički godišnjaci i prigodne publikacije.

Sve publikacije (ili njihovi izvodi) trebaju biti dostupne na web stranicama tri statističke institucije.

13.3. On-line baze podataka

Podskup preddefinisanih tabela sa kratkoročnim pokazateljima treba biti raspoloživ na web stranicama tri statističke institucije.

13.4. Pristup mikro – podacima

Nema mikro podataka dostupnih na web stranicama BiH statističkih institucija. Ne planira se omogućavanje pristupa mikro podacima u skorijoj budućnosti.

Agencija za statistiku BiH čini dostupnim podatke koji ne spadaju u povjerljive podatke na svojoj web stranici diseminacije.

Nije relevantno ni za Eurostat jer nema mikro podataka dostupnih na stranici Eurostat-a.

13.5. Posebni korisnici podataka

Odabrani podaci u posebnim formatima prenose se u skladu sa potpisanim ugovorima DEP-u, (Direkcija za ekonomsko planiranje), IMF-u (Međunarodni monetarni fond) i sl., te drugim institucijama i pojedincima u skladu sa dostavljenim i odobrenim zahtjevima.

14. Dostupnost dokumentacije

14.1. Dokumentacija o metodologijama

Korisnicima trebaju biti dostupni statistički standardi, metodološke informacije i dokumenti. Važni metodološki dokumenti trebaju se postaviti na web sekcijama namijenjenim za kratkoročne statistike.

14.2. Kvalitet dokumentacije

Izrada kvalitetne dokumentacije i njena potpunost trebaju biti zadatak svake kratkoročne statistike. Detaljni opisi postupaka, metoda i načina rada trebaju se osigurati za svaki kratkoročni pokazatelj, na nivou BiH i na nivou entiteta. Važno je da tri BiH statističke institucije u detalje opišu faze rada za koje su odgovorne, kao i primijenjene postupke u radu.

Dokumentacija o STS se objavljuje na web stranici Eurostata u sekciji o kratkoročnim poslovnim statistikama. Eurostat objavljuje i detaljne izvještaje kvaliteta za gotovo sve PEEIs ("PEEI u fokusu").

15. Upravljanje kvalitetom

15.1. Osiguranje kvaliteta

Provjere kvaliteta i valjanosti podataka obavljaju se kroz sve faze procesa proizvodnje podataka: prvo od strane onih koji pružaju podatke, zatim onih koji prikupljaju i obrađuju podatke na kraju od strane Eurostata pri izračunavanju evropskih agregata. Kvalitet se redovno prati na osnovu uobičajene provjere kvaliteta u procesu validacije podataka.

Mogu se postići slijedeći konkretni rezultati: precizniji izvještaji o kratkoročnim statistikama, dostupne relevantne informacije za korisnike pomoću web stranica i poboljšanje kvaliteta podataka.

15.2. Ocjenjivanje kvaliteta

Izvještaji o zahtjevanom kvalitetu trebaju biti sastavni dio metodologije za svaki kratkoročni indikator.

16. Relevantnost podataka

16.1. Potrebe korisnika

Kratkoročne statistike pružaju statističke informacije potrebne za unaprijeđenje konkurentnosti i predstavljanje poslovnih zajednica pojedinih zemalja. Kratkoročni indikatori se koriste od strane različitih korisnika (vlade na svim nivoima, Centralne banke, Evropska komisija, ECB, IMF, ekonomski analitičari i dr.) i služe u različite svrhe.

- **Unutrašnje tržište**

Kako bi mogli obavljati zadatke koji su im povjereni u skladu sa mandatima i sklopljenim ugovorima, posebno kada je u pitanju unutrašnje tržište, vlade moraju imati iscrpne, ažurne, pouzdane i uporedive informacije o aktivnostima, konkurentnosti i uspješnosti preduzeća u određenim i različitim administrativnim zajednicama.

- **Instrumenti za donošenje odluka**

Nove ekonomske, konkurentske, socijalne, ekološke i druge politike i smjernice zahtijevaju inicijative i odluke koje su bazirane na validnim statistikama. Poslovne statistike su potrebne da osiguraju harmonizovane, pouzdane i brze statističke podatke kako bi informisale javnost i pomogle donošenje ispravnih političkih odluka od strane vlada, poslovnih udruženja i pojedinih preduzeća.

- **Bruto domaći proizvod (BDP)**

Poslovne statistike se koriste u kompilaciji ekonomskih agregata koji su potrebni za kalkulaciju BDP.

- **Evropska monetarna politika**

Monetarna politika se mora bazirati na pouzdanim kratkoročnim poslovnim statistikama koje su uporedive na svim nivoima. Ugovor iz Maastrichta je osigurao evropskim centralnim bankama pravo i obavezu da pribave potrebne instrumente kako bi ispunile svoju misiju.

16.2. Zadovoljstvo korisnika

Zadovoljstvo korisnika sa prezentovanim kratkoročnim pokazateljima treba biti provjereno i korišteno za dalje unaprijeđenje metodologija i sadržaja pojedinih kratkoročnih istraživanja.

16.3. Potpunost podataka

Dva puta godišnje Eurostat procjenjuje stepen usaglašenosti kratkoročnih podataka i indikatora, po zemljama sa EU STS regulativama. Međutim, urađeni izveštaji su internog karaktera i ne objavljuju se.

17. Preciznost i pouzdanost podataka

17.1. Ukupna preciznost

Preciznost i pouzdanost pokazatelja se treba rješavati na svim nivoima: entitetskom nivou, nivou BiH i evropskom nivou, eliminišući što je moguće više grešaka koje nisu vezane za uzorkovanje, grešaka uzorkovanja i proučavajući i analizirajući sve nastale promjene na podacima.

17.2. Greške uzorkovanja

Informacije za nivo BiH i nivo entiteta trebaju biti dostupne, najmanje za interne korisnike. Eurostat objavljuje sažete, raspoložive, informacije za zemlje članice EU u izvještajima PEEI u fokusu.

17.3. Neuzoračke greške

Informacije za nivo BiH i nivo entiteta trebaju biti dostupne, najmanje za interne korisnike. Eurostat objavljuje sažete, raspoložive, informacije za zemlje članice EU u izvještajima PEEI u fokusu.

18. Blagovremenost i tačnost

18.1. Blagovremenost

Zemlje koje dostavljaju podatke kratkoročnih statistika Eurostat-u, moraju ih dostaviti nakon završetka izvještajnog perioda prema slijedećim rokovima:

Industrija

- Proizvodnja: 1 mjesec i 10 kalendarskih dana
- Promet: 2 mjeseca
- Nove narudžbe: 1 mjesec i 20 kalendarskih dana
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): 1 mjesec i 5 kalendarskih dana
- Uvozne cijene: 1 mjesec i 15 kalendarskih dana
- Podaci o radnoj snazi: 2 mjeseca za zaposlene, 3 mjeseca za odrađene sate i bruto plaće

Građevinarstvo

- Proizvodnja: 1 mjesec i 15 kalendarskih dana
- Nove narudžbe: 3 mjeseca
- Podaci o radnoj snazi: 2 mjeseca za zaposlene, 3 mjeseca za odrađene sate i bruto plaće
- Građevinski troškovi (ulazne cijene u građevinarstvu): 3 mjeseca
- Građevinske dozvole: 3 mjeseca

Trgovina na malo i trgovina na veliko

- Obim prodaje (deflacionirani promet): 1 mjesec za trgovinu hranom, ne-prehrambenim proizvodima i ukupnu trgovinu na malo, 2 mjeseca za drugo
- Podaci o radnoj snazi: 2 mjeseca za zaposlene, 3 mjeseca za odrađene sate i bruto plaće

Ostale usluge

- Promet: 2 mjeseca
- Podaci o radnoj snazi: 2 mjeseca za zaposlene, 3 mjeseca za odrađene sate i bruto plaće
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): 3 mjeseca

Za male zemlje, čiji je udio u odgovarajućem EU totalu ispod 3 %, rok je 15 dana duži.

Evropski agregati za kratkoročne statistike se počinju obrađivati čim je Eurostatu dostupno dovoljno podataka (minimalno 60%). Evropski agregati se objavljuju jedan ili dva dana nakon rokova za zemlje.

18.2. Tačnost

Svi podaci, saopštenja za javnost i ostali dokumenti trebaju se objavljivati u skladu sa najavljenim kalendarima publikovanja. Ostale nove informacije i pokazatelji koji nisu obuhvaćeni kalendarima publikovanja, također se trebaju objaviti na vrijeme.

19. Uporedivost podataka

19.1. Uporedivost – geografska

EU propisi i metodološke smjernice za kratkoročne statistike (STS) primijenjuju se u svim zemljama koje vrše prijenos pokazatelja Eurostat-u. To osigurava dobru uporedivost između nacionalnih podataka, sa jedne strane, te dobar kvalitet evropskih agregata, sa druge strane. Međutim, u praksi podaci među zemljama nisu 100% uporedivi, što se razlikuje od zemlje do zemlje. Razlog za to je što zemlje mogu primijenjivati različite metode prikupljanja podataka (istraživanja, korištenje administrativnih izvora, statističke procjene i sl.) i različite postupke za izračunavanje podataka kako bi najbolje koristile svoje raspoložive resurse i dostupne podatke.

19.2. Uporedivost – tokom vremenskog perioda

Potrebno je osigurati uporedivost istovrsnih podataka tokom vremenskog perioda, od momenta kada je podatak prvi put proizveden i publikovan do tekućeg perioda. U slučaju promjene standarda i primijenjenih statističkih metoda podatke je potrebno harmonizovati da ne bi došlo do prekida serije podataka, te da bi se korisnicima omogućilo kontinuirano praćenje pojave.

20. Usklađenost statističkih podataka (koherentnost)

20.1. Usklađenost - među domenima

Izveštaji o usklađenosti i povezanosti kratkoročnih statistika kroz statističke domene trebaju se redovno sačinjavati i biti dostupni najmanje internim korisnicima u statističkim institucijama.

20.2. Usklađenost – unutrašnja

Izveštaji o unutrašnjoj usklađenosti i međusobnoj povezanosti podataka i indikatora iz kratkoročnih statistika trebaju se redovno sačinjavati i stavljati na raspolaganje najmanje internim korisnicima u statističkim institucijama.

21. Troškovi i opterećenje

Informacije o troškovima nastalim u proizvodnji statističkih podataka kratkoročnih poslovnih statistika treba pratiti u svim fazama rada, te po mjestima izvršenja poslova. Pitanja koja će omogućiti praćenje opterećenja izvještajnih jedinica za svako istraživanje kratkoročnih statistika trebaju biti sastavni dio svakog upitnika i trebaju biti obrađeni na adekvatan način. Obavezno treba postaviti pitanja tipa „koliko je vremena u izvještajnoj jedinici utrošeno u sastavljanju pojedinačnog izvještaja“.

22. Revizija podataka

22.1. Politika revizije podataka

Podaci se revidiraju kada postanu dostupne nove i dodatne informacije iz statističkih institucija i izvještajnih jedinica, te kada se uvode novi statistički standardi i koncepti kako bi se osigurala uporedivost podataka iz ranijih historijskih serija i novih serija podataka zasnovanih na novim standardima. O izmjenama podataka i razlozima korisnici moraju biti obavješteni na prikladan i transparentan način. Osnovne izmjene podataka i promjene u metodologijama trebaju se objaviti u saopštenjima i drugim publikacijama za javnost i na web stranicama Agencije i entitetskih zavoda.

22.2. Praksa revizije podataka

Česte su revizije koji dolaze direktno kao posljedica revizije podataka u entitetskim serijama kratkoročnih indikatora. Činjenica da postoje dva entitetska zavoda za statistiku sa različitim potrebama i praksama za revizijom podataka, normalno je da i indeksi za nivo BiH budu revidirani. Uopšteno mogu se razlikovati revizije zbog nastalih grešaka i revizije koje su rezultat uključivanja novih informacija. Osnovni princip je da je bolje nove informacije integrisati na redovnoj osnovi. Kod revizije podataka Agencija ne može nametnuti striktna pravila, ali mora tražiti jedno rješenje koje je prihvatljivo za sve i koje će omogućiti unaprijeđenje kredibiliteta podataka za nivo BiH.

Pored revizija podataka koje će rezultirati iz procesa desezoniranja serija podataka značajne su i revizije indeksa koje dolaze iz preračunavanja historijskih serija vezanih za promjene klasifikacija ekonomskih djelatnosti i nomenklatura, kao i za promjene vezane uz nove pondere i bazne godine.

23. Statistička obrada podataka

23.1. Izvori podataka

Proizvodnja statističkih podataka bazira se na prikupljanju i obradi podataka iz brojnih izvora. Detaljne informacije o metodološkim osnovama i primijenjenoj praksi u prikupljanju podataka i proizvodnji kratkoročnih pokazatelja za pojedine indikatore, za nivo BiH i entiteta trebaju biti raspoložive na web stranicama Agencije i entitetskih zavoda u sekcijama koje se odnose na kratkoročne poslovne statistike.

Kako se proizvodnja kratkoročnih indikatora, usklađenih sa EU STS regulativama i metodologijama, bude povećavala tako će se povećati i broj raspoloživih BiH metodologija za kratkoročne indikatore.

Detaljne informacije o metodološkim osnovama i praksama evropskih zemalja dostupne su po pojedinim indikatorima na Eurostat web stranici u dijelu koji se odnosi na STS izvore (STS sources).

- **Statistička istraživanja**

Statističke institucije u BiH, kao i statističke institucije drugih zemalja, provode statistička istraživanja i koriste odgovarajuće statističke upitnike za prikupljanje podataka, u cilju izrade različitih indikatora kratkoročnih poslovnih statistika. Međutim, sadržaj i koncept istraživanja i upitnika se nužno razlikuju, dijelom zbog razlika koje se tiču vrste varijable, te same prirode ekonomske djelatnosti koja

je predmet statističke obrade, a dijelom zbog većeg ili manjeg značaja koji se pridaje opterećenju izvještajnih jedinica i troškovima istraživanja (korištenje uzoraka i procjena). Ovi kao i drugi razlozi određuju koliko će jedinica posmatranja biti uključeno u istraživanje, te koji će se podaci prikupljati i posmatrati. Statistička istraživanja u BiH nisu ograničena na jednu vrstu standardnog upitnika, ali istraživanja u poslovnim statistikama imaju tendenciju da se korištenjem i kombinacijom istih formi, razlikuju samo prema glavnim obilježjima (u toj funkciji je i ovaj Metodološki okvir).

Glavna obilježja iz kojih proističe potreba za razlikovanjem u upitnicima su:

- Ekonomska djelatnost(i) jedinica posmatranja
- Veličina jedinica posmatranja (mikro, male, srednje, velike)
- Pravni oblik organizovanja
- Tip varijabli koje se trebaju iz istraživanja proizvesti (output, promet, cijene, zaposlenost, ostale profilirane varijable)
- Specifične karakteristike istraživanja.

Administrativni izvori / matične knjige / izvještaji

Za potrebe kratkoročnih poslovnih statistika mogu se koristiti određeni administrativni registri i izvori. Prema svrsi kojoj služe, administrativni registri se mogu podijeliti u bazne registre i specijalizovane registre. Primjeri kratkoročnih pokazatelja koji se mogu češće koristiti iz administrativnih izvora su promet (iz PDV deklaracije) ili broj zaposlenih.

- **Statističke procjene**

EU Uredbom o kratkoročnim statistikama (STS) eksplicitno se odobrava korištenje statističkih postupaka i metoda procjene. Procjene se mogu koristiti za neodgovor stavke ili za neodgovor cijele jedinice posmatranja, za dizanje (proširivanje) rezultata uzoraka na nivo cijele populacije iz okvira ili za podešavanje rezultata iz anketa i administrativnih izvora, gdje okvir populacije ne odgovara dovoljno ciljanoj populaciji ili kada prikupljene varijable nisu dovoljno blizu onim koje se zahtijevaju. Potrebe za procjenom mogu nastati zbog velikih stopa ne-odgovora ili zbog toga što je statistička institucija izabrala da ne prikuplja direktno sve neophodne (ili zahtjevane) informacije.

- **Neslužbeni izvori**

Postoji prilično veliki broj raznovrsnih ne službenih izvora i podataka, a mnogi podaci su raspoloživi kod konsultantskih firmi ili istraživačkih instituta. Poslovna udruženja i privredne komore također proizvode određeni broj neslužbenih podataka o poslovnoj zajednici. Privatne istraživačke firme i instituti, skoro bez izuzetka, ne provode redovna istraživanja i ankete već obrađuju rezultate dobivene iz provedenih ad-hoc istraživanja, koje rade za klijente prema posebnim narudžbama.

23.2. Zahtjevana učestalost prikupljanja podataka od Eurostata po statistikama

Industrija

- Proizvodnja: mjesečno
- Promet: mjesečno
- Nove narudžbe: mjesečno
- Proizvođačke cijene: mjesečno
- Uvozne cijene: mjesečno
- Podaci o radnoj snazi: najmanje kvartalno

Građevinarstvo

- Proizvodnja: mjesečno za zemlje čija dodana vrijednost u području F NACE Rev.2, u baznoj godini, predstavlja najmanje 2% od dodane vrijednosti ukupne EU, kvartalno za druge zemlje
- Nove narudžbe: kvartalno (prema EU STS od 2006 nije obavezan indikator - dobrovoljno)
- Podaci o radnoj snazi: najmanje kvartalno

- Troškovi građenja (građevinske ulazne cijene): najmanje kvartalno
- Građevinske dozvole: najmanje kvartalno

Trgovina na veliko i trgovina na malo

- Obim prodaje (deflacionirani promet): mjesečno
- Promet (iskazan u vrijednosti): mjesečno za trgovinu na malo, kvartalno za trgovinu na veliko
- Podaci o radnoj snazi: kvartalno

Ostale usluge

- Promet (iskazan u vrijednosti): kvartalno
- Podaci o radnoj snazi: kvartalno
- Proizvođačke cijene (cijene outputa): kvartalno

23.3. Prikupljanje podataka

Detaljne informacije o metodološkim osnovama i praksama prikupljanja i obrade podataka za pojedine kratkoročne indikatore (koji se računaju ili će se računati) za BiH i entitete trebaju biti stručno pripremljene i obrađene u skladu sa odgovarajućim standardima meta podataka, te dostupne na web stranicama Agencije i entitetskih zavoda, u sekciji koja se odnosi na kratkoročne statistike. Informacije o metodološkim osnovama i praksama zemalja članica EU za pojedine STS indikatore su dostupne na Eurostatovoj web stranici - Eurostat.eu/STS sources.

23.4. Provjera valjanosti podataka

• Nivo BiH i entiteta

Uređivanje podataka uključuje provjeru podataka dobijenih od ispitanika sa ciljem identifikovanja (i na kraju ispravljanja) grešaka. Obzirom da se ne mogu sve greške identifikovati, cilj je da se otkriju greške koje mogu imati značajan uticaj na rezultate. Definisana pravila (kontrole) koje služe kao pomoć u identifikaciji grešaka mogu označiti eventualne greške što zahtijeva dalja ispitivanja kako bi se utvrdilo da li je zapravo greška u odnosu na neuobičajen rezultat ili mogu identifikovati stvarne greške. Uređivanje podataka uključuje provjere za potpunost, da li su vrijednosti u određenim zadatim rasponima i da li su vrijednosti za međusobno povezane varijable koherentne. Uređivanje podataka može se odvijati prije unosa podataka, tokom unosa ili nakon unosa podataka. Dobiveni odgovori mogu biti upoređeni u odnosu na odgovore iz prethodnih mjeseci, kvartala ili godina. Neujednačenost ili velika odstupanja (izvan unaprijed utvrđenog raspona) pokazuju da je poželjan detaljniji pregled i kontrola. To može dati rezultat dodatnim uređivanjem podataka. U kontekstu blagovremenosti, proces uređivanja podataka može biti dizajniran tako da daje top prioritet samo grubim greškama (outliers) za koje je najviša potreba uređivanja radi osiguranja pouzdanih agregata. Rješavanjem najgorih slučajeva, mogu se postići velika poboljšanja.

• Evropski nivo

Eurostat također obavlja provjeru valjanosti nacionalnih agregiranih indeksa koje prima od zemalja. Dobiveni podaci se u Eurostatu potvrđuju pomoću utvrđenih logičkih pravila za validaciju podataka.

23.5. Obrada podataka

Nivo BiH i entiteta

Polazna tačka u fazi obrade kratkoročnih statističkih istraživanja su informacije prikupljene od ispitanika (respodenata) u obliku kako su i dobiveni. Cilj obrade podataka je da se dobiveni podaci dovedu do nivoa prihvatljivog za proizvodnju planiranog statističkog outputa .

Zbog raznih razloga, proces obrade statističkih podataka obuhvaća mnogo više od samog zbrajanja stavki iz upitnika. Koraci u procesu obrade statističkih podataka mogu se sažeti kako slijedi:

- Unos podataka, greške i nedosljednosti se otkrivaju i uklanjaju tokom unosa podataka
- Nakon unosa podataka, greške i nedosljednosti se uklanjaju procesom uređivanja podataka
- Nakon toga, stavke neodgovora, kao i nedostaci između koncepta upitnika i koncepta izlaznih rezultata obrađuju se metodom imputacije
- Dajući rezultat, skup očišćenih i kompletiranih mikro podataka služi kao osnova za ponderisanje (weighting, reweighting). Tokom ove faze mogu se uzeti u obzir i greške okvira istraživanja
- Agregirani podaci zatim se mogu suočiti sa povezanim podacima iz drugih izvora i eventualno integrisati
- Konačno, provode se statistička kompilacija i analiza, što daje rezultat u internom skupu podataka
- Prije diseminacije preostaje još jedan korak, treba identifikovati i na odgovarajući način tretirati povjerljivost podataka.

Evropski nivo

Evropski indeksi izračunavaju se iz nacionalnih indeksa u bruto i za radne dane prilagođenim oblicima, uzimajući u obzir relativni udio svake države u odgovarajućem geografskom agregatu. Ovo se radi za svaki nivo klasifikacije ekonomskih aktivnosti. Tek nakon obračuna za sve nivoe klasifikacije EU indeksi se analiziraju sa ciljem proizvodnje desezoniranih i trend serija.

Prije nego se pristupi izračunavanju EU indeksa dobiveni podaci od svake zemlje trebaju proći određenu vrstu prethodne obrade.

Mogu se identifikovati tri potrebne predobradne faze kao i jedna dodatna faza koja nije direktno potrebna za izračunavanje EU indeksa:

- Prvo, svi podaci dobiveni u apsolutnim brojkama trebaju biti izračunati u obliku indeksa
- Drugo, bazna godina mora biti harmonizovana
- Treće, nedostajući agregati po djelatnostima se trebaju izračunati
- Konačno, bilo koji od zahtjevanih oblika (na primjer desezoniranje) koji nedostaje treba da se proizvede, iako se to ne koristi za izradu geografskih agregata.
-

Postupci za izradu geografske agregacije počinju sa bruto serijama i za radne dane prilagođenim serijama. Obrada evropskih agregata počinje - sa bilo kojim brojem zemalja – kada je za referentno razdoblje 60% od ukupne vrijednosti postignuto, a kako se nove serije dobivaju, ukupne vrijednosti se povećavaju, da se eventualno postigne 100% od ciljanog agregata. Pragovi se, također, primijenjuju i na završni dio serije. Uticaj podatka za nedostajuće zemlje, na agregate prilagođava se ekstrapoliranjem indeksa nivoa prethodne godine za pojedinačne nedostajuće zemlje, koristeći ponderisano prosječno mjesečno (ili kvartalno) kretanje od raspoloživih zemalja.

Ponderisani sistem koji koristi Eurostat igra dvostruku ulogu: za obavljanje geografskog agregiranja i kada nacionalne statistike ne dostavljaju agregate za više nivoe klasifikacije djelatnosti, kako bi napravili to agregiranje. Trenutni ponderisani sistem koristi podatke za 2005. godinu i prelazi se na obračune na baznu 2010. Ponderi su ponekad povjerljive prirode, posebno na detaljnijim nivoima. To je zbog toga što su ponderi u pravilu izračunati na bazi podataka strukturnih poslovnih statistika (SBS) koji, sami po sebi, mogu biti povjerljivi.

23.6. Podešavanje podataka, sezonsko podešavanje i podešavanje za radne dane (SA i WDA)

Prema EU regulativama za kratkoročne statistike (STS) zemlje su dužne kalendarski prilagoditi podatke za slijedeće pokazatelje:

- Industrijska proizvodnja
- Proizvodnja u građevinarstvu
- Ostvareni sati rada u industriji
- Ostvareni sati rada u građevinarstvu
- Promet u trgovini na malo
- Obim prodaje u trgovini na malo (deflacionirani promet)
- Promet u drugim uslugama

Ako zemlje to ne učine, Eurostat izračunava desezonirane indekse i trend cikluse za svaku pojedinačnu zemlju, pomoću TRAMO / SEATS metode i softvera.

Od marta 2012. (primjenom na podatke za januar 2012. i kasnije) Eurostat je promijenio metod desezoniranja od direktnog na indirektni metod. Za referentne mjesec, do i uključujući decembar 2012. godine, metoda koja se koristi u Eurostatu sastoji se u tome da prvo agregira bruto ili za radne dane prilagođene nacionalne podatke za dobivanje evropskih agregata, a zatim ove agregate podešava za sezonske efekte (direktno desezoniranje).

Počevši sa mjesecom januarom 2012. godine, Eurostat koristi indirektno sezonsko podešavanje. Eurostat će zamijeniti cijelu vremensku seriju kratkoročnih (STS) podataka u online bazi podataka sa podacima koje će podesiti prema novoj metodi. Nakon potpune promjene, stare serije neće više biti dostupne. Nova metoda garantuje konzistentnost evropskih i nacionalnih agregata.

Razlike između ova dva pristupa nisu značajne za većinu evropskih STS vremenskih serija. To uglavnom ne utiče na indekse nivoa i odgovarajuće trendove, ali se pojedine stope rasta mjesec-na-mjesec mogu promijeniti. Neke vremenske serije biće kraće zbog nedostatka desezoniranih nacionalnih podataka. Ovo će se odnositi na sve vremenske serije kratkoročnih (STS) agregata Evropske unije i eurozone koji se objavljuju u obliku desezoniranih podataka u on-line bazi podataka, posebno one koje se objavljuju o obimima trgovine na malo, industrijske proizvodnje, građevinske proizvodnje i novih narudžbi u industriji. Kratkoročne serije za cijene, uključujući i industrijske proizvođačke cijene, koje nisu desezonirane neće biti pogođene ovim promjenama.